

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA
GÖRE BİREYLERİN SAHİP
OLDUKLARI ZEKÂ ALANLARININ
REKREASYON TERCİHLERİNE ETKİSİ

HASAN TAHSİN KAVLAK

REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

HAZİRAN 2018

**ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI
ZEKÂ ALANLARININ REKREASYON TERCİHLERİNE ETKİSİ**

Hasan Tahsin KAVLAK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

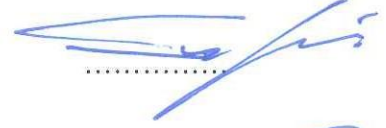
HAZİRAN 2018

Hasan Tahsin KAVLAK tarafından hazırlanan “Çoklu Zekâ Kuramına Göre Bireylerin Sahip Oldukları Zekâ Alanlarının Rekreasyon Tercihlerine Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Evren GÜÇER

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Doç. Dr. Gonca GÜZEL ŞAHİN

Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı, Atılım Üniversitesi

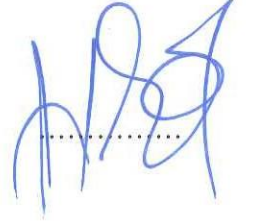
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye: Dr. Öğr. Üy. Halise Dilek SEVİN

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 18 / 06 / 2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Saliha AĞAÇ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hasan Tahsin KAVLAK
18/06/2018

ÇOKLU ZEKÂ KURAMINA GÖRE BİREYLERİN SAHİP OLDUKLARI ZEKÂ
ALANLARININ REKREASYON TERCİHLERİNE ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hasan Tahsin KAVLAK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Haziran 2018

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, çoklu zekâ kuramına göre bireylerin sahip oldukları zekâ alanlarını belirleyerek bu zekâ alanlarının rekreasyon tercihlerine etkisini tespit etmektir. Veriler, araştırmanın örneklem grubunu oluşturan 467 işgörenden, 5 haftalık bir süreçte anket aracılığıyla toplanmıştır. Bu anket formu, Özden (2003) tarafından geliştirilen 5’li likert tipi “Çoklu Zekâ Envanteri”nden ve demografik özellikler ile rekreasyon tercihlerine yönelik seçeneklerden oluşan bir anket formudur. Toplanan verilerin analizi için frekans, t-testi ve korelasyon analizleri uygulanmıştır. Analizler sonucunda, bireysel etkinlikleri tercih etme ile zekâ alanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuşken diğer etkinlik grupları ile zekâ alanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra cinsiyet ile zekâ alanları ve mesleklerinde kullandıkları güçleri ile rekreasyon tercihleri arasında da anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Elde edilen sonuçların ilgili literatüre, uygulama alanına ve devlet yönetim organlarının rekreasyon politika ve planlamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda katkı sağlayıcı önemli öneriler geliştirilmiştir.

Bilim Kodu : 130112
Anahtar Kelimeler : Rekreasyon, Rekreasyon Yönetimi, Çoklu Zekâ Kuramı, Tüketici Davranışları,
Sayfa Adedi : 81
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Evren GÜÇER

ACCORDING TO THE THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCE THE EFFECTS OF
INDIVIDUAL'S INTELLIGENCE AREAS ON THEIR RECREATIONAL
PREFERENCES

(M. S. Thesis)

Hasan Tahsin KAVLAK

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

June 2018

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effects of these intelligence fields on recreation preferences by determining the intelligence areas that individuals possess according to the theory of multiple intelligences. The data were collected through questionnaires in a 5-week period from the 467 work that constituted the sample group of the study. This questionnaire is a questionnaire consisting of a 5-point likert type "Multiple Intelligence Inventory" developed by Özden (2003) and a choice of demographic features and recreation preferences. Frequency, t-test and correlation analyzes were applied for the analysis of collected data. As a result of the analyzes, there was a positive and significant relationship between the choice of individual activities and the areas of intelligence, and a negative and significant relationship was found between the other activity groups and the areas of intelligence. Besides, gender and intelligence areas and their powers they used in their professions and recreation preferences were also found to be significantly related. It is thought that the results obtained will contribute to the related literature, application area and recreation policies and plans of state governing bodies. In this context, important suggestions for contributors have been developed.

Science Code : 130112

Key Words : Recreation, Recreation Management, Multiple Intelligence
Theory, Consumer Behavior

Page Number 81

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Evren GÜÇER

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezi kapsamında yürüttüğüm bu araştırmada, yalnızca bilgi ve birikimleri ile değil manevi anlamda da bana yol gösterip desteğini esirgemeyen çok değerli danışmanım Sayın Doç. Dr. Evren GÜÇER'e derin saygılarımı ve minnettarlığımı ifade etmeyi borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca elde ettiğim başarıların arkasında bana güç veren saygıdeğer babam Hilmi KAVLAK'a, düşünceli annem Zekine KAVLAK'a ve sevgili kardeşim Büşra Nur KAVLAK'a da sonsuz minnetlerimi sunar, teşekkür ederim.

Son olarak, düşünceleri ve bilgileri ile hayatımın her anında beni aydınlatan ve çalışma boyunca verdikleri desteklerden dolayı saygıdeğer öğretmenlerim Sayın Candan ÇÖLLÜER, Sayın Hüseyin KAZAN ve Sayın Arş. Gör. Cemal Ersin SİLİK'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON KAVRAMI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	7
2.1. Zaman Kavramı, Serbest Zaman Kavramı ve Boş Zaman Kavramı.....	7
2.2. Rekreasyon Kavramı	9
2.2.1. Rekreasyonun Özellikleri	12
2.2.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması	14
2.2.2.1. Fonksiyonlarına Göre Rekreasyon.....	15
2.2.2.2. Katılımcıların Özelliklerine Göre Rekreasyon	16
2.2.2.3. Mekânsal Açıdan Rekreasyon	16
2.2.2.4. Yerel Sınıflandırmaya Göre Rekreasyon	17
2.2.2.5. Yaşam Biçimi Açısından Rekreasyon	17
2.2.3. Rekreasyon İhtiyacı	18
2.2.4. Rekreasyona Katılımı Etkileyen Faktörler	21
3. ZEKÂ KAVRAMI VE ÇOKLU ZEKÂ KURAMI'NA İLİŞKİN BİLGİLER.....	23
3.1. Zekâ Kavramı	23
3.2. Çoklu Zekâ Kuramı ve Ortaya Çıkışı.....	25
3.2.1. Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri	29

Sayfa

3.2.2. Çoklu Zekâ Alanları ve Özellikleri	30
3.2.2.1. Sözel - Dilsel Zekâ.....	30
3.2.2.2. Sayısal - Mantıksal Zekâ	31
3.2.2.3. Görsel – Uzamsal Zekâ.....	32
3.2.2.4. Bedensel – Kinestetik Zekâ	34
3.2.2.5. Müziksel – Ritmik Zekâ	35
3.2.2.6. Sosyal – Kişilerarası Zekâ	36
3.2.2.6. İçsel – Öze Dönük Zekâ.....	37
3.2.2.7. Doğa – Natüralist Zekâ	38
3.3. Çoklu Zekâ Kuramı ve Rekreasyon İlişkisi	39
4. YÖNTEM	41
4.1. Araştırma Deseni.....	41
4.1.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	41
4.1.2. Varsayımlar	42
4.1.3. Araştırmanın Hipotezleri	42
4.1.4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	43
4.1.5. Veri Toplama Yöntemi.....	44
4.1.6. Verilerin Analizi	44
4.2. Araştırmanın Bulguları.....	45
4.2.1. Bireylerin Demografik Özellikleri ve Rekreasyon Tercihlerine İlişkin Frekans Analizi Bulguları	46
4.2.2. Bireylerin Cinsiyetleri ile Zekâ Alanları, Mesleklerinde Kullandıkları Güçleri ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkiye İlişkin T-Testi Bulguları.....	47
4.2.3. Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları	48
4.2.4. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Basit Korelasyon Analizi Bulguları.....	52

Sayfa

4.2.5. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Basit Korelasyon Analizi Bulguları	54
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKLAR	67
EKLER.....	75
EK-1. Anket Formu	76
ÖZGEÇMİŞ	81

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Kullanım şekillerine göre zaman bölümleri.....	8
Çizelge 4.1. $\alpha = 0.05$ için örneklem büyüklükleri.....	42
Çizelge 4.2. Bireylerin demografik özelliklerine ilişkin frekans analizi bulguları.....	46
Çizelge 4.3. Bireylerin rekreasyon tercihlerine ilişkin frekans analizi bulguları.....	47
Çizelge 4.4. Bireylerin cinsiyetleri ile zekâ alanları arasındaki ilişkiye ilişkin t-testi bulguları.....	47
Çizelge 4.5. Bireylerin mesleklerinde kullandıkları güç ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiye ilişkin t-testi bulguları.....	48
Çizelge 4.6. Çoklu zekâ alanları ile sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	49
Çizelge 4.7. Çoklu zekâ alanları ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	50
Çizelge 4.8. Çoklu zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	51
Çizelge 4.9. Çoklu zekâ alanları ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	51
Çizelge 4.10. Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	52
Çizelge 4.11. Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	53
Çizelge 4.12. Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	53
Çizelge 4.13. Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	54
Çizelge 4.14. Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	54
Çizelge 4.15. Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	55
Çizelge 4.16. Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları.....	56

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.17. Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları	56
Çizelge 4.18. Bireylerin çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.....	57

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi	19

1. GİRİŞ

Rekreasyon kavramı sanayi devriminden sonra bireylerin boş zamanlarının artmasıyla daha fazla önem kazansa da Göral ve Karaküçük (2016: 11) bu kavramın kültürlerin oluşumuyla yani Paleolitik ve Neolitik çağda ortaya çıktığını ifade etmektedirler. Bu düşünceye ek olarak rekreasyon kavramının bir boş zaman fonksiyonu olduğu düşünüldüğünde, bu kavramın eski çağlara kadar uzandığı söylenebilir. Nitekim bu insanların da topluluk halinde yaşamaları ve insanın sosyal bir varlık olması bu kanıya varmayı sağlayan gerçeklerdir.

Zaman içerisinde gelişen ve yalnızca boş zaman fonksiyonu olarak değil eğitim, sağlık, kentleşme ve hatta ticari süreçlerde de büyük önem kazanan rekreasyon faaliyetleri bu gelişmelere paralel olarak çeşitlenmiştir. Bu durum birçok araştırmacının (Kurdoğdu ve Düzgüneş, 2011; Onsekiz ve Emür, 2008; Müftüler, 2008; Talay, Kaya ve Belkayalı, 2010; Oktay, 2011; Cowart, Saylor, Dingle ve Mainor, 2004; De Freitas, 2015; Morgan, 1999) bireylerin rekreasyon tercihleri ve rekreasyon beklentileri üzerinde merak ve ilgi uyandırmasına neden olmuş dolayısıyla da bu araştırmacıları söz konusu konuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapmaya sevk etmiştir.

Bireylerin rekreasyon tercihlerinin birbirinden tamamen farklı olması, bu durumun, kara kutu olarak da bilinen, bireyin zihninde gerçekleşen bir süreç olduğunu göstermektedir. Nitekim her bireyin farklı türdeki rekreasyon faaliyetlerini farklı amaçlarla ve farklı beklentilerle yapması onların bu faaliyetlere karşı algı ve tutumunu da doğrudan etkilemektedir. Kimi insan doğal bir mekânda trekking, yüzme, tenis gibi sportif ve aktif katılımın olduğu bir aktiviteyi tercih ederken kimi insanın da tam aksine tiyatro, opera gibi sanatsal ve pasif katılımın olduğu bir aktiviteyi tercih ediyor olması bu duruma örnek gösterilebilir.

Bireyin zekâsı, duyular aracılığıyla öğrenilen bilgileri işleyerek her bir rekreasyon faaliyetine karşı belli bir takım tutum geliştirmektedir. Nitekim zekâ kavramı da “içerden ya da dışarıdan sunulan bilgiyle harekete geçmek ya da tetiklemek üzere genetik olarak programlanmış sinirsel bir mekanizma veya bilgisayar sistemi” olarak tanımlanarak (Gardner, 2010: 90) bu durumu desteklemiştir.

Zekâ kavramı üzerine bir takım çalışmalar (Tomprowski, Davis, Miller ve Naglieri, 2008; Ermiş, İmamoğlu ve Erilli, 2012; Yang, 2010; Deary, Strand, Smith ve Fernandes, 2007; Mayer, Caruso ve Saloyev, 1999) yapılmış ve buna paralel olarak literatüre de yeni bilgiler kazandırılmıştır. Önceleri zekâ kavramı yalnızca sayılar ve sözcükler gibi çeşitli sembollerle soyut düşünme yeteneği olarak görülmüştür. Daha sonra zekânın yalnızca soyut düşünme becerisi olarak görülmesinin yetersiz olacağı kanısına varılması, onun çift etmenle açıklanmasını sağlamıştır. Söz konusu çift etmen genel yetenek ve özel yetenek olarak açıklanmıştır. Genel yetenektan kasıt tek etmenli anlayışta olduğu gibi zekânın kendisini ifade etmektedir. Özel yetenek ise her bireyde farklılık gösteren ve zekâyı etkileyen diğer bireysel unsurlar olarak ele alınmıştır (Özden, 2003: 108-109). Ancak bu yaklaşımın da yetersiz olduğu, zekânın birkaç yetenektan meydana gelmediği düşünülerek Gardner (1983) tarafından çoklu zekâ kuramı ortaya atılmıştır. Çoklu zekâ kuramındaki kilit nokta “çoklu” kelimesidir. Bu kelime ile zihinsel yeteneklerin kısıtlanmaması gerekliliğinin ve sürekli çeşitlendirilebileceğinin ifade edildiği düşünülmektedir.

Gardner, 1983 yılında ortaya attığı çoklu zekâ kuramında yedi farklı zekâ alanı (sözel-dilsel zekâ, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, müziksel-ritmik zekâ, sosyal-kişilerarası zekâ ve içsel-öze dönük zekâ) tespit etmiş ve bu konu üzerine çalışmalarını sürdürerek 1999 yılında bu yedi alanın üzerine “doğacı zekâ”yı da ekleyerek zekâ alanlarının sayısını sekize çıkarmıştır. Ancak bununla da yetinilmeyip zaman içerisinde bu sayının 9 olabileceğini de vurgulamıştır (Armstrong, 2009: 5-6).

Kuramlaşan sekiz zekâ alanının her birinin kendine özel ilgi alanları, yetenekleri ve duyarlılıkları bulunmaktadır. Her bir zekâ alanı ile bu alanlara sahip özellikler, yetenekler ve duyarlılıklar şu şekilde ifade edilebilmektedir:

Sözel-dilsel zekâ alanına sahip bireyler; kitap okumayı, kelime oyunlarını ve tekerlemeleri seven, kelime dağarcığı yüksek ve isim, yer, tarih gibi bilgileri uzun süre hafızada tutabilen ve dil bilgisi kurallarına dikkat eden bireylerdir (Sevinç, 2016). Bu zekâ türüne sahip bireyler gazeteci, şair, öğretmen, politikacı gibi mesleklerde daha başarılı olabilirler.

Mantıksal-matematiksel zekâ alanına sahip bireyler; mantık ve bulmaca oyunlarını, matematiği, konsol oyunlarını seven, olaylar arasında nedensellik ilişkisi kuran bireylerdir

(Sevinç, 2016). Bilgisayar, matematik, muhasebe ve bilim dallarında çalışan bireylerde bu zekâ türünün gelişmiş olması beklenmektedir.

Görsel-uzamsal zekâ alanına sahip bireylerin renk, tablo, diyagram, görsel sunumlar gibi şekilsel unsurlara karşı duyarlılığı yüksektir. Bu bireylerin şekilsel unsurlara karşı olan duyarlılıkları onların üç boyutlu düşünmesinde etkili olan faktördür (Sevinç, 2016). Ressam, mimar, rehber, fotoğrafçı gibi mesleklerde bu zekâ alanına daha sık rastlandığı söylenebilir.

En az bir sportif faaliyetle sürekli uğraşan, içerisinde hareket olan her türlü faaliyeti seven, genellikle dokunarak ya da drama gibi canlandırmamalarla daha hızlı öğrenen, el becerileri gelişmiş bu bireylerin bedensel-kinestetik zekâyâ sahip oldukları ve spor, dans, cerrahlık, oyunculuk gibi mesleklerde daha verimli oldukları ifade edilebilir (Vural, 2005:249).

Müziksel-ritmik zekâyâ sahip bireyler; en az bir müzik aletine çok ilgili, gündelik işleri yaparken farkında olmadan ritim tutan, çevredeki seslere karşı duyarlılığı yüksek ve genellikle ritim ve şarkılarla öğrenen bireylerdir (Sevinç, 2016). Bu tür bireylerin şarkıcı, besteci, müzisyen gibi mesleklerde başarılı olabilirler.

Sinerji oluşturmada, empati kurmada, işbirliği yapmada ve bireylerdeki farklılıkları fark etmede başarılı olan bireylerde sosyal-kişilerarası zekâ düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu bireylerin psikolog, öğretmen, yönetici, işletmeci olarak daha üretken olmaları beklenmektedir (Özden, 2003: 119).

İçsel-öze dönük zekâ alanına sahip bireyler için özgürlük, kendiyle baş başa kalma, grup çalışmalarından ziyade kişisel çalışmalar ve belirgin bir yaşam felsefesine sahip olmak ön plandadır. Bu bireyler için yazar, ressam, iş adamı, din adamı, psikoterapist gibi mesleklerde daha başarılı olacakları düşünülmektedir (Vural, 2005: 259).

Doğa zekâsı kuvvetli olan bireylerin flora ve fauna ile birlikte mevsimsel olay ve iklim değişikliklerine de karşı duyarlılıkları yüksektir. Doğada, hayvanat bahçesinde ve müzelerde gezmeyi seven, çevresel koruma bilincine sahip bu bireylerin biyolog, jeolog, arkeolog, meteorolog gibi mesleklerde daha verimli olacakları söylenebilir (Sevinç, 2016).

Tüm bu ifadelerden anlaşılacağı üzere zekâ alanlarının farklılığı öğrenilen unsurları ve katılımda istekli olunan faaliyetleri biçimlendirmektedir. Rekreasyonun en önemli özelliklerinden birinin de “bireylerin aktivitelere katılmada istekliliği” olması, ele alınan bu zekâ alanları ile rekreasyon faaliyetlerine katılımdaki isteklilik arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşüncesini savunmaya neden arz etmektedir.

Bu sebeple çalışmada, bireylerin sahip oldukları zekâ alanlarının tespit edilerek hangi zekâ alanı ile hangi rekreasyon faaliyet grubu arasında nasıl bir ilişki olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu temel amaçla birlikte zekâ değişkeninin cinsiyete göre gösterdiği farklılıkların belirlenmesi ve cinsiyet ile rekreasyon tercihi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkararak bu ilişkinin çoklu zekâ kuramına göre açıklanması da çalışmanın amaçlarından birisidir.

Çalışmanın merkezinde “rekreasyon tercihi” olması itibariyle, maddi yeterliliği bulunan, rekreasyon faaliyetlerine katılma potansiyeli olan ve bu konuda istekli olan bireylerin bu taleplerini karşılamak üzere ticari rekreasyon işletmelerinin pazarlama faaliyetlerine yönelik fikir vermesi bu çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Maddi imkânı bulunsun ya da bulunmasın rekreasyon, her bireyin fiziksel ve mental sağlığını korumak veya geliştirmek için bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple her bireye rekreasyon olanağı sağlaması gereken yerel yönetimlerin, rekreasyon farkındalıklarını arttırarak bireylerin ilgisini çeken ve onları rekreasyona katılmaya teşvik eden faaliyetlerin oluşturulmasında fikir vermesi de çalışmanın bir başka amacıdır.

Sanayi Devrimi’ni takiben artan makineleşmeyle birlikte iş görenlerin çalışma saatleri azalmış ve dolayısıyla boş zamanları da artmıştır. Verimsiz geçirilen boş zaman ise iş görenin gerek çalışma yaşamında gerekse sosyal yaşamında olumsuz etkiler bırakmaya başlamıştır. Birbirleriyle iç içe ve peşi sıra gelişebilen bu olumsuz olaylar dizisini engellemek ve iş görenlerin verimli çalışma ve sosyal yaşamlara sahip olmaları, rekreasyona katılımı mümkün olabilmektedir. İş görenlerin rekreasyon tercihlerinin doğru analiz edilmesi ve işverenlerin veya yöneticilerin, iş gören tercihlerine uygun rekreasyon faaliyeti sunması, iş gören performansını arttırması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle işin yapılma şekli ile rekreasyon tercihi arasındaki ilişkinin belirlenmesi de bu çalışmanın alt amaçları arasında yer almaktadır.

İfade edilen bu amaçlar doğrultusunda çalışma, 2018 yılı ve Ankara ilinde tam zamanlı olarak istihdam edilen 18 yaş ve üzeri bireylerle sınırlı tutulmuş ve dönemsel, proje bazlı veya yarı zamanlı olarak çalışan bireyler, geçici istihdam için il dışından Ankara'ya gelmiş bireyler ile emekliler, öğrenciler ve ev hanımları gibi aktif iş yaşamı bulunmayan bireyler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmaya katılan bireylerde meslek grupları (öğretmen, marangoz, müzisyen gibi) veya çalıştıkları sektör (kamu sektörü, özel sektör) açısından bir ayırım yapılmamış ancak söz konusu mesleklerin icra edilme şekli dikkate alınmıştır. Diğer bir deyişle mesleklerin, beden gücüyle mi yoksa zihin gücüyle mi gerçekleştirildiğine dikkat edilmiştir.

Rekreasyon kavramı, bireylerin fiziksel ve mental sağlıklarını kazandırması, koruması veya geliştirilmesi açısından oldukça önemli ancak Türkiye'de henüz yeni gelişen bir disiplindir. Yalnızca sosyal ve toplumsal anlamda değil işletmecilik ve yönetsel faaliyetlerde de kullanılıyor olması, rekreasyonun disiplinler arası çok yönlülüğünün de bir göstergesidir. Nitekim rekreasyon, topluma rekreasyon hizmeti sağlaması gereken yerel yönetimler gibi işletmesinin cazibesini arttırmak isteyen bir AVM yönetimi ya da çalışan motivasyonunu arttırmak isteyen bir yönetici tarafından da kullanılabilir.

Rekreasyonun disiplinler arası bir alan olması nedeniyle, onun hangi amaçla ve nasıl bir tercih sürecinden geçtiği konusu da, büyük merak uyandırmaktadır. Bu kapsamda bireyin karar verme mekanizması olarak zekânın farklı alanlarının rekreasyon faaliyetlerini tercih etme sürecindeki etkinliğini belirleyebilmenin gerek teorik alana gerekse pratik alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim bu çalışma sonunda elde edilen verilerin, rekreasyon talebini oluşturan bireylerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak adına devlet yönetim organlarının rekreasyon politika ve planlarının yanı sıra ticari rekreasyon işletmelerinin de pazarlama faaliyetlerine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Yalnızca devlet yönetim organları veya ticari işletmeler değil yöneticilerin ve işverenlerin de bu çalışma verilerinden yararlanarak iş görenlere, çalışma performansını artırıcı rekreasyon faaliyeti hazırlamada ve sunmada etkili olacağı düşünülmektedir. Ayrıca söz konusu konuyla ilgili literatür eksikliği ile daha sonra yine bu konuya ilişkin yapılabilecek diğer çalışmalara fikir verebilmesi de bu çalışmanın tercih edilmesinde önemli bir etken olarak görülmektedir.

2. ZAMAN, BOŞ ZAMAN VE REKREASYON KAVRAMI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1. Zaman Kavramı, Serbest Zaman Kavramı ve Boş Zaman Kavramı

Zaman kavramı, her birey tarafından benzer şekilde algılansa da açıklanması ve net bir tanımının yapılması oldukça zor bir kavram olmuştur (Adair ve Adair, 1999: 10). Literatürde bulunan zaman kavramları karşılaştırıldığında bu durum apaçık gözler önüne serilmektedir. Nitekim Newton'a göre zaman mutlaktır ve evrenden bağımsız olarak varlığını sürdürmektedir. Bu görüşün aksine Leibnitz ve Einstein'a göre ise zaman, bağımsız bir varlık değil, sadece olayların bir sırasıdır (Smith, 2000: 23-24). Söz konusu bu açıklama ve tanımlamalardaki yaklaşım farklılıklarını daha iyi anlayabilmek için zaman kavramının literatürdeki en yaygın tanımlarından bazıları aşağıda verilmiştir:

“Zaman, bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit” (www.tdk.gov.tr).

“Zaman, herkesin eşit olarak sahip olduğu fakat aynı şekilde kullanamadığı son derece eşsiz bir kaynaktır” (Sabuncuoğlu, Paşa ve Kaymaz, 2010: 3).

“Zaman, kendisi bir iş yapmayan veya bir işin yapılmasını kolaylaştırmayan ya da herhangi bir etkinliğe bir katkısı olmayan ancak her işin ve etkinliğin yapılmasında zorunlu olarak kullanılan bir kaynaktır” (Tutar, 2011: 17).

Her bir yaklaşımın farklı olmasına karşın zaman üzerindeki ortak fikir, onun üretilmemesi, depolanamaması, satın alınamaması, telafisi veya ikamesi bulunamaması nedeniyle kıt ve değerli olduğu fikridir. Buna rağmen Scoot (1995: 9), zaman kaynağının en az anlaşılan ve en kötü kullanılan kaynak olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin zamana karşı olan yaklaşımı ve kullanma biçimi, onların herhangi bir olaydaki başarısını belirleyecek, dolayısıyla mental anlamda sağlıklı, stresli veya agresif biri olunmasına da imkân sağlayabilecektir (Smith, 1998: 12). Bu açıdan da düşünüldüğünde zamanın insan üzerindeki mutlak etkisinin varlığından söz edilebilir. Öyle ki verimli kullanılmayan her zaman dilimi insanda uzun veya kısa dönemde gerek fiziksel gerek psikolojik bir takım

olumsuzluklara neden olabilirken verimli geçirilen her bir zaman dilimi de tam tersi bir etkiye sebep olabilmektedir.

İnsanoğlunun hayatındaki her eylemin nitelik ve amaç farklılığı, zaman kavramının çeşitli sınıflandırmalara maruz kalmasını tetiklemiştir. Örneğin; yönetim bilimciler, örgüt zamanı, yönetim zamanı, iktisadi zaman gibi yönetsel faktörleri temel alarak zaman sınıflandırması yaparken, sosyal bilimciler ise biyolojik zaman, sosyolojik zaman veya çalışma zamanı, çalışma dışı zaman gibi zamanı değerlendirme şekillerine göre bir sınıflandırma yapmışlardır. Zamanın merkezinde bir eylemin olmasından kaynaklı olarak kullanım şekillerine göre zaman sınıflandırılması yapılması daha anlamlı ve daha faydalı olacaktır. Söz konusu sınıflandırma aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir şekilde verilmiştir:

Çizelge 2.1. Kullanım Şekillerine Göre Zaman Bölümleri

Çalışma (iş) Zamanı	Çalışma Dışı Zaman (Serbest Zaman-Free Time)
<ul style="list-style-type: none"> • İşe bağımlı zaman, • Çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık ve işe gidiş geliş sürelerini içeren zaman, • Uğraşılan iş ile veya ikinci iş ile ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Varoluşla ilgili zaman -Yemek -Uyku • Boş zaman -Rekreasyon -Atipik Faaliyetler

Kaynak: Meyer H.D., Brightbill C.K. and Sessoms D. (1969). *Community Recreation: A Guide to Its Organization*, Prentice Hall, Virginia, USA, s. 29.

Çizelge 2.1’den de anlaşılacağı üzere çalışma zamanı, bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan maddi imkânları elde etmek amacıyla katıldıkları fiziksel veya zihinsel faaliyetleri içerirken, çalışma hayatındaki yükümlülükler yerine getirildikten sonra geriye kalan zaman dilimi ise serbest zaman (free time) olarak ifade edilmektedir. Bireyin çalışma hayatındaki yükümlülükleri, toplumsal ve aileye karşı olan yükümlülükleri ile fizyolojik ihtiyaçlarını da yerine getirdikten sonra tamamen kendi için ayrılan, yani herhangi bir olay veya durumdan bağımsız ve bağlantısız kalan zaman dilimi de serbest zaman dilimi içerisindeki boş zaman dilimini açıklayabilmektedir. Her boş zaman faaliyetine serbest zaman faaliyeti de denilebilirken her serbest zaman faaliyeti bir boş zaman faaliyeti olmayabilir. Bu noktada serbest zaman ve boş zaman kavramlarını doğru bir şekilde algılamak gerekmektedir.

Boş zaman, “baskıdan kurtulmak, kısıtlamalardan özgürlüğe geçmek, seçme özgürlüğü, işten sonra arta kalan zaman ya da zorunlu yükümlülükler yerine getirildikten sonra kalan

zaman” olarak tanımlanırken (Torkildsen, 1992: 25), serbest zaman daha çok çalışma dışı zaman dilimiyle genellenmektedir (Meyer, Brightbill ve Sessoms, 1969: 29).

Türkiye’de yapılan kimi çalışmalarda (Mansuroğlu, 2002; Büküşoğlu ve Bayturan, 2005; Özşaker, 2012; Bahar, 2008) serbest zaman kavramı kullanılırken kimi çalışmalarda (Aytaç, 2002; Sabbağ ve Aksoy, 2011; Kurar ve Baltacı, 2014; Aslan ve Cansever, 2012) ise boş zaman kavramının kullanılması, bu iki kavram arasındaki ayrımın çok fazla yapılamadığı ve her ikisinin de aynı olduğu düşüncesinin yaygınlık gösterdiği ifade edilebilir. Ancak günlük yaşamda daha çok boş zaman kavramı kullanılmaktadır. Bu kavramın içindeki “boş” kelimesi bireylerin kavramı önemsememelerine de neden olmaktadır. Nitekim boş kelimesi Türk Dil Kurumu’na göre, “içinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı, yapılacak işi olmayan, işsiz, anlamsız” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Dolayısıyla bu durum bireylerde, gereksiz görülen, verimsiz geçirilen bir zaman dilimi intibasını uyandırmaktadır (Arslan, 2013: 4). Bunun aksine boş zaman dilimi verimli kullanıldığında bireyin ve dolayısıyla toplumun fiziksel ve mental sağlığını korumada veya geliştirmede önemli role sahip bir kaynaktır.

Çizelge 2.1’de boş zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen faaliyetlere bakıldığında rekreasyon ve atipik davranışlar göze çarpmaktadır. Birey sahip olduğu boş zamanı bu iki eylemle doldurmak durumundadır. Rekreasyon birey ve toplum sağlığını güçlendirici bir rol üstlenirken atipik davranışlar ise birey ve toplum tarafından hoş görülmeyen, istenmeyen, birey ve topluma zarar veren olumsuz bir rol üstlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında yönetilemeyen ve verimli bir şekilde geçirilemeyen boş zaman diliminin birey ve toplum sağlığını tehlikeye sokma potansiyelinin de olduğu söylenebilmektedir. Buradan hareketle rekreasyon kavramı ve önemi detaylı bir şekilde ele alınmalıdır.

2.2. Rekreasyon Kavramı

Eski Yunan dönemlerinde boş zaman; “iyilik, güzellik, hakikat ve bilgi gibi dünyanın üstün değerleriyle uğraşmak, bunlar üzerine düşünmek, bir ölçüde ruhun arındırılması, derin düşümsellik yüklü bir zaman” olarak algılanmaktaydı. Bu algı zaman içerisinde değişmiş ve özellikle de makineleşmeden kaynaklı olarak boş zamanın artmasına sebep olan Sanayi Devrimi’nden sonra boş zaman, fiziksel ve mental rahatlamayı sağlayan, toplumsal ve kişisel gelişimi destekleyen unsur olarak görülmeye başlanmıştır (Gediz,

2012). Tam da bu noktada rekreasyon kavramı ortaya çıkmış ve bireylerin boş zamanlarında atipik sonuçlar çıkaracak davranışlar sergilemesinden ziyade olumlu sonuçlar verecek faaliyetlere yöneltilmesi gerekliliği fark edilmiştir.

Rekreasyon kavramı, Latince “yenilenme, tazelenme” anlamına gelen “recre ate” sözcüğünden türemiştir. Bu anlamıyla rekreasyon, iş yaşamında azalan veya tükenen fiziksel ve mental zindeliğin yeniden düzenlenmesi, onarılması veya yaratılması amacıyla hizmet etmektedir (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2009: 29).

Rekreasyon, farklı değerlere ve inançlara sahip toplumlarda farklı şekillerde algılanmakta ve yorumlanmaktadır. Bu durum ise rekreasyonun çok sayıda tanımının yapılmasını ve rekreasyon anlayışının çeşitlenmesine olanak sağlamıştır (Akesen, 1984).

Kimilerine göre rekreasyon; ülkeler, şehirler, kasabalar ve parklarda, toplumsal etkileşim merkezleri, spor alanları ve oyun alanları gibi imkânları sunan ulusal organizasyonlar; kimilerine göre, fiziksel rehabilitasyon için tedavi merkezleri veya zihinsel engelli bireyler için koruyucu ve geliştirici bir merkez; kimilerine göre ise motosiklet, uçak, tren veya cruise gemileri ile seyahat, popüler alanlarda turizm faaliyetine katılmak olarak algılanmaktadır (Mclean, Hurd ve Anderson, 2017: 3).

Rekreasyon’un tarih içerisinde geçirdiği anlayış farklılıklarına bakıldığında, kavram ilk olarak “yenileme” fonksiyonunu sağlayıcı bir aktivite olarak ifade edilirken daha sonralarda ise bu kavramın yalnızca bireysel sağlığın değil aynı zamanda sosyal açıdan kabul görmeyi de sağlayan bir aktivite olduğu belirtilmiştir (Torkildsen, 1992: 64). Bu gelişmeyle birlikte rekreasyona karşı yaklaşımlar farklılaşmış dolayısıyla rekreasyon kavramı üzerine yapılan tanımlamalarda da ifade farklılıkları süregelmiştir. Rekreasyon algısının toplumdan topluma, kültürden kültüre değişmesi sonucu ortaya konan tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Sosyoloji sözlüğü rekreasyonu, “boş zaman süresince bireysel veya grupta yapılan özgürlük duygusu ve ödüllendirmesi hemen olan etkinlikler” olarak tanımlamıştır (Torkildsen, 1992: 64-65).

Hazar (2014: 35) tarafından rekreasyon, “insanların sınırlı yaşam süresinin zorunlu davranışlar dışında kalan diliminde (boş zamanda), gönüllü olarak katıldıkları ve doyum sağlayıcı etkinlikler” olarak tanımlanmıştır.

Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç (2009: 30)’e göre, “bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, hür iradesiyle tercih edebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılması” rekreasyon olarak ifade edilmiştir.

Kraus’ (1985:32) göre, “rekreasyon, bireyi zorunlu işler ve faaliyetlerinden sonra dinlendiren, yenileyen ve gönüllülük esasına dayanarak iştirak edilen etkinliklerdir”.

Edginton ve Ford (1985:5) ise rekreasyonu, “insanların gönüllü ve iş yaşamından bağımsız olarak katıldıkları, kendi içerisinde değerli olan, bireyin çoğu kayda değer ihtiyacını gideren, aktif, mutlu ve huzurlu bir yaşam aracı ve kişisel doyum sağlayıcı etkinlikler” olarak tanımlamıştır.

Tüm bu tanımlamalar rekreasyon kavramının temel olarak algılanmasında yeterli olmasına rağmen bu kavramı tam anlamıyla açıklamada yetersiz kalmaktadır. Rekreasyon en geniş şekilde, “insanın yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek, aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yapılan etkinlikler” olarak tanımlanabilir (Karaküçük, 2008: 61).

İnsanlar rekreasyonun tanımından hareketle çoğu zaman rekreasyonu spor ve oyun ya da sosyal aktiviteler ve oyunun göz ardı edilen diğer şekilleri olarak düşünme eğilimindedirler. Oysaki rekreasyon; seyahat, turizm, kültürel çevre veya sanata katılım, hobiler, sosyal kulüplere veya ilgi çekici gruplara üyelik, kamp, avcılık ve balıkçılık gibi doğayla ilişkili aktiviteler, partilere veya diğer özel davetlere iştirak ve sportif faaliyetler gibi bir çok etkinliği bünyesinde barındırmaktadır (McClean, Hurd ve Anderson, 2017: 3).

Böyle kapsamlı bir kavramın çıktılarının da oldukça kapsamlı olduğu ifade edilebilir. Mclean, Hurd ve Anderson (2017: 19) bu durumu, rekreasyon araştırmacılarının yaptıkları araştırmaların öncelerde daha çok sosyo-psikolojik çıktılar üzerine odaklandığını ancak sonralarda ise sağlık, kronik hastalıklar ve obezite gibi fiziksel çıktılar üzerine yoğunlaştığını ifade etmiştir. Bu çıktıların yanı sıra, gelecekte rekreasyon ihtiyacının büyük ölçüde artacağını ön gören Davis (1963) bu durumun ekonomik olarak da bazı çıktıların olacağını ifade etmiştir. Nitekim Reeder ve Brown (2005) da rekreasyonun, kırsal kesimlerde bile günlük yaşam, eğitim ve sağlıkta aktif olmasından dolayı ekonomik döngüye katkı sağladığını ortaya koymuştur.

Sağlanan bu yararların dışında yapılan birçok çalışmada (Helle ve Sarkela, 1993; Kutiel, Zhevelev ve Harrison, 1999; Iso-Ahola ve Allen, 1982; Settergren ve Cole, 1970; Liddle ve Scorgie, 1980; McGowan ve Simons, 2006) rekreasyonun ekolojiye, vahşi yaşama, insan ihtiyaçlarına ve daha birçok şeye etkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Bu nedenlerden dolayı rekreasyon kavramı açık ve detaylı bir şekilde ele alınmalı ve anlaşılmalıdır.

2.2.1. Rekreasyonun Özellikleri

Rekreasyon etkinliklerinin, bireylerin ilgilerine, dürtülerine, isteklerine, ihtiyaçlarına ve daha birçok faktöre göre çeşitlenebildiğini ifade eden Ağaoğlu (2013) rekreasyonun özellikleri konusunda da ortak bir noktaya ulaşmanın oldukça güç olduğunu belirtmiştir. Ancak literatürde fikir birliğinin bulunduğu bazı temel özelliklerden söz edilebilmektedir. Bu özellikler rekreasyonu, diğer faaliyet ve kavramlardan ayıran temel özelliklerdir (Karaküçük, 2005: 69).

Rekreasyonun özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Karaküçük ve Akgül, 2016: 53-59; Hazar, 2014: 48-50; Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2009: 31-33; Arslan, 1996):

- Rekreasyon, boş zamanda yapılır. Bir etkinliğin rekreasyon olabilmesi için, kişinin tüm zorunluluklarından bağımsız olması gerekir.
- Rekreasyon bireyin gönüllü olarak katıldığı faaliyetler bütünüdür. Yani rekreasyona katılımda bireyin zorlamaya maruz kalması söz konusu değildir. Dolayısıyla birey istediği faaliyete katılmada veya katıldığı etkinliği bırakmada özgürdür.

- Yaş, cinsiyet, meslek, eğitim gibi farklılıkları gözetmeksizin her sosyal gruba ait bireye katılım imkânı tanır.
- Rekreasyon para kazanmak amacıyla yapılamaz, rekreasyona katılımda ticari amaç güdülemez.
- Rekreasyon faaliyetleri esnekler. Her türlü alan ve şartlarda uygulanabilir. Bireysel-grupsal, araçlı-araçsız, kapalı mekânlarda-doğada, yaz-kış, aktif-pasif, düzenli-gelişigüzel yapılabilir. Rekreasyon, bu özelliği sayesinde çok çeşitli faaliyetleri bünyesinde barındırmaktadır.
- Rekreasyon mutlaka bir etkinlik içerir. Bu etkinlikler, zihinsel veya bedensel olabileceği gibi kişisel veya toplumsal da olabilir.
- Rekreasyon, mutluluk verici, haz ve neşe sağlayıcıdır. Bireyler haz almayacağı etkinlikleri rekreasyon amacıyla yapmaz.
- Her rekreasyon faaliyetinin mutlak bir amacı vardır. Bu amaç etkinliğe veya bireye göre değişiklik gösterebilmektedir.
- Rekreasyon evrensel olarak uygulanır. Her toplumda ve her türlü şartlarda gerçekleştirilebilen ortak bir noktadır.
- Rekreasyon faaliyetleriyle birey, kişisel ve sosyal bazı özelliklerini geliştirebilir veya bu özellikleri kazanabilir.
- Rekreasyon, içinde bulunduğu toplumun geleneklerine, göreneklerine, sosyal değerlerine, ahlaki ve manevi normlarına uygun olmalı, bu unsurlarla örtüşmelidir.
- Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından yapılır ve katılımcıların tamamı bu etkinliklerden bir doyum sağlar.
- Bir rekreasyon etkinliği, başka etkinliklere ilgi duymayı ve birden fazla etkinliği aynı anda yapmayı sağlayabilir. Spor karşılaşması izlemek için farklı yerlere giden bir kişinin, kültürel veya tarihsel mekânları da ziyaret etmesi bu duruma örnek gösterilebilir.
- Rekreasyonu kişi ancak kendisi için gerçekleştirilebilir. Bir başkası adına herhangi bir rekreasyon etkinliği gerçekleştirilemez.
- Her rekreasyon etkinliği kültürün bir parçasıdır.
- Her bir rekreasyon faaliyeti bir diğer rekreasyon faaliyetinin ikamesi konumundadır.
- Rekreasyon etkinlikleri, planlı veya anlık, yetenekli veya yetenek sahibi olmayan kişilerle ve herhangi bir mekânda yapılabilen etkinliklerdir.
- Bireyin aktiviteye neden katıldığı değil kendisini nasıl hissettiği daha önemlidir.

- Rekreasyon etkinlikleri, oyun, pasif eğlenceler, sosyal iletişim, duygusal aktiviteler gibi gündelik veya sıradan olabileceği gibi ciddi veya sistemli olarak gerçekleştirilen, çoğunlukla eğitim alarak, önemseyerek ve boş zamanın önemli bir bölümünü ayırıp uzun süreli gerçekleştirilen hobi, düşünsel, engelliler veya çevresel konularla ilişkili gönüllü kuruluşlarda ya da sanat, bilim, spor gibi aktivitelerle uğraşarak gerçekleştirilebilir.
- Bireyler saldırganlık gibi bastırılmış duyguları rekreasyon etkinlikleriyle dışarı atarak deşarj olurlar.
- Bireyler beslenme yoluyla aldıkları adali enerjinin kullanılmayan kısmını yani atık enerjiyi sportif faaliyetlerle dışarı atarlar.
- Rekreasyon etkinlikleri veya tesisleri, bireylerin tatil sürelerinin uzamasına dolayısıyla turistik işletmelerin de satışlarını arttırmasına olanak sağlar.
- Bireylere fiziksel, sosyal ve psikolojik faydaları bulunan resim, el sanatları, dans, müzik, trekking, oyun, gibi rekreasyon etkinlikleri sağlık alanında destekleyici veya tedavi edici olarak da kullanılabilir.

2.2.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Üstlendiği fonksiyon, yapılma mekânı, yapılma şekli, yapan bireylerdeki ve bu bireylerin rekreasyondan istek ve beklentileri üzerine olan farklılıkların yanı sıra hiçbir kısıtlama olmadan her bireyin gerçekleştirebilmesi, rekreasyonu çok yönlü, karmaşık ve üzerinde çalışılması gereken bir disiplin haline getirmiştir. Rekreasyon faaliyetleri, yeterli boş zamana sahip her bireye eşit mesafede bulursa dahi mekân, amaç, yaş, eğitim, maddi imkân ve buna benzer birçok unsura bağlı olarak çeşitlenmiş ve bu duruma paralel olarak da rekreasyon faaliyetleri üzerine çeşitli sınıflandırmaların yapılmasına neden teşkil etmiştir. 20. yüzyılda rekreasyona yalnızca günlük rekreasyon ve turizm amaçlı rekreasyon olarak bakılmaktayken (Sezgin, 1987), 21. yüzyılda bu bakış açısına ek olarak ticari, sağlık, sanatsal, estetik gibi farklı bakış açılarının olduğu görülmektedir (Hazar, 2014). Rekreasyona karşı gelişen bu bakış açıları tıpkı zaman, rekreasyon ve rekreasyonun özelliklerinde olduğu gibi rekreasyonun sınıflandırılması konusu üzerinde de ortak bir görüş üzerinde uzlaşamamasına neden olmuştur. Buna, Mason ve Mitchell'in "motorik, duygusal ve zihinsel" (Ardahan, Turgut ve Kaplan, 2016: 21), Karaküçük'ün (2005: 77) "amaçlarına göre ve çeşitli kriterlere göre", Suiçmez'in (2000) "amaçlarına göre, özelliklerine göre ve eylem sırasına göre" sınıflandırmaları örnek gösterilebilir.

Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitliliğindeki zenginlik göz önüne alındığında rekreasyonda da birçok farklı sınıflandırmanın yer alması beklenen bir sonuçtur.

Alanyazındaki rekreasyon sınıflandırmaları incelenmiş ve bu kapsamda en kapsamlı sınıflandırmanın şu şekilde olduğu düşünülmüştür (Hazar, 2014; Karaküçük ve Akgül, 2016; Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2009; Ardahan, Turgut ve Kalkan, 2016):

2.2.2.1. Fonksiyonlarına Göre Rekreasyon

Rekreasyon faaliyetlerinin yapılmasındaki amaçlar baz alınarak yapılan sınıflandırmadır.

- **Dinlenme rekreasyonu:** Bedensel ve zihinsel sağlığı korumanın temel alınarak yürütülen faaliyetler bu sınıflandırma kapsamında içerisinde yer almaktadır.
- **Kültürel rekreasyon:** Tarihi eserlerin, müzelerin ve bunun gibi kültürel unsurların gezilmesi, görülmesi, öğrenilmesi amacıyla yapılan rekreasyon etkinlikleridir.
- **Sosyal ve Toplumsal rekreasyon:** Toplumsal etkileşim içerisinde bulunarak sosyalleşmenin temel alındığı rekreasyon etkinlikleridir.
- **Sportif rekreasyon:** Fiziksel olarak bir sportif faaliyeti gerçekleştirmek veya bir sportif faaliyette seyirci, taraftar gibi pasif durumda olarak geçirilmek amacıyla yapılan boş zaman değerlendirme şeklidir.
- **Turizm rekreasyonu:** Kısa süreli olarak ve bulunulan yerden farklı bir bölgeye çeşitli amaçlarla seyahat edilerek geçirilen rekreasyon etkinlikleridir.
- **Estetik ve Sanatsal rekreasyon:** Tiyatro, sinema, opera, resim, müzik gibi çeşitli sanat dallarından biri veya birkaçıyla, aktif katılımcı veya pasif seyirci olarak katılarak geçirilen rekreasyon etkinlikleridir.
- **Ticari rekreasyon:** Ticari amaçlı organizasyonların yürüttükleri, katılımcıların belli bir ücret karşılığında katıldıkları rekreasyon faaliyetleri ticari rekreasyon faaliyeti kapsamında değerlendirilmektedir.
- **Sağlık rekreasyonu:** Bireylerin bozulan fiziksel veya mental sağlığını tedavi etme, iyileştirme veya sağlığı koruma amacıyla yapılan etkinliklerdir. Sportif faaliyetler de sağlık rekreasyonu içerisinde değerlendirilse de, sağlık rekreasyonu yalnızca sportif faaliyetleri değil, termalizm, uvalizim, masaj gibi sportif olmayan faaliyetleri de kapsadığı için farklı bir sınıflandırma olarak ele alınmaktadır.

2.2.2.2. Katılımcıların Özelliklerine Göre Rekreasyon

Rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştiren bireylerin sahip oldukları özellikler dikkate alınarak yapılan sınıflandırmadır. Bu özellikler; katılımcıların yaşları, katılımcıların sayıları, katılımcıların milliyetleri ve katılımcıların etkinliklere katılma şekilleriyle sınırlıdır.

- **Katılımcıların yaşlarına göre rekreasyon:** Bireylerin yaşlarına uygun rekreasyon faaliyetlerini içermektedir. Bu kapsamda rekreasyon faaliyetleri; çocuk rekreasyonu (okul öncesi rekreasyonu ve okul rekreasyonu), gençlik rekreasyonu, yetişkin rekreasyonu ve üçüncü yaş rekreasyonu şeklinde sınıflandırılabilir.
- **Katılımcıların sayılarına göre rekreasyon:** Rekreasyon etkinliklerine katılan bireylerin sayılarının dikkate alındığı rekreasyon sınıflandırmasıdır. Bireysel (ferdi) rekreasyon, grup rekreasyonu, kitle rekreasyonu ve aile rekreasyonu sınıflandırmaları katılımcıların sayıları dikkate alınarak yapılan sınıflandırmalardır.
- **Katılımcıların milliyetlerine göre rekreasyon:** Bu sınıflandırma katılımcıların milliyetleriyle birlikte rekreasyon etkinliklerinin ülkesel boyutuyla ilgilidir. Diğer bir deyişle, rekreasyon faaliyetinin ulusal çapta mı yoksa uluslararası çapta mı yapıldığı dikkat konusudur. Bu kapsamda bu rekreasyon sınıflandırması ulusal ve uluslararası rekreasyon olarak ele alınmaktadır.
- **Katılımcıların etkinliklere katılma şekillerine göre rekreasyon:** Etkinliğe katılan bireylerin katılımlarındaki farklılıklardan meydana bu sınıflandırma aktif rekreasyon (etkinliğe doğrudan katılan, etkinliğin içinde bulunan, etkinliği gerçekleştiren) ve pasif rekreasyon (etkinliğe izleyici, dinleyici veya taraftar olarak katılan, etkinliğin yapılma aşamasında etkinlik içinde bulunmayan) olarak ele alınmaktadır.

2.2.2.3. Mekânsal Açıdan Rekreasyon

Bu rekreasyon sınıflandırmasında rekreasyon etkinliklerinin yapıldığı mekânlar dikkate alınmaktadır.

- **Açık alan rekreasyonu:** Bir inşa içerisinde ziyade daha çok açık alanlarda yapılan rekreasyon etkinliklerini kapsamaktadır. Bu sınıflandırmaya; kayak, piknik, sörf, trekking gibi faaliyetler örnek gösterilebilir.

- **Kapalı alan rekreasyonu:** Bu rekreasyon etkinlikleri belli yapı malzemeleriyle açık alanlardan ayrılmış kapalı alanlar içerisinde gerçekleştirilen etkinliklerdir. Kitap okuma, tiyatro oyunu seyretme, futsal oynama gibi etkinlikler kapalı alan rekreasyonuna örnek gösterilebilir.

2.2.2.4. Yerel Sınıflandırmaya Göre Rekreasyon

Yerel sınıflandırmaya göre yapılan rekreasyon sınıflandırması kentsel rekreasyon ve kırsal rekreasyon olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilmektedir.

- **Kentsel rekreasyon:** Kent sınırları içerisinde açık veya kapalı alanda, aktif veya pasif katılımın olduğu rekreasyon faaliyetleri kentsel rekreasyon olarak sınıflandırılmaktadır. Kentsel rekreasyon faaliyetlerine kent parklarındaki etkinlikler, sinema, tiyatro, kültürel geziler örnek gösterilebilir.
- **Kırsal rekreasyon:** Kent dışında ve daha çok doğayla iç içe yapılan rekreasyon faaliyetleridir. Su sporları, piknik, trekking vb. etkinlikler şehir dışında yapılması çok daha uygun etkinlikler olduğu için bu kapsamda ele alınmaktadır.

2.2.2.5. Yaşam Biçimi Açısından Rekreasyon

Rekreasyona katılan bireylerin benimsedikleri yaşam biçimi açısından rekreasyon faaliyetleri alışılmış (olağan) ve alışılmamış (olağanüstü) yaşam rekreasyonu olarak iki grupta sınıflandırılmaktadır.

- **Alışılmış (olağan) rekreasyon:** Bireylerin genelde benzer mekânda, benzer bireylerle birlikte, benzer etkinlikleri birbirlerine çok yakın zaman içerisinde gerçekleştirdiği rekreasyon şeklidir. Buna örnek olarak haftalık rutin olarak yapılan halı saha futbol maçları örnek gösterilebilir.
- **Alışılmamış (olağanüstü) rekreasyon:** Alışılmış rekreasyonun aksine bireylerin çok nadiren veya hiç yapmadıkları, genellikle mekânsal ve zamansal açıdan farklılık gösteren etkinliklerdir. Turizm hareketliliğine katılmak ve tatilin gerçekleşmesi sürecinde yapılan tüm rekreasyon faaliyetleri veya bir bireyin ilk kez bungee jumping yapması bu sınıfa örnek verilebilir.

2.2.3. Rekreasyon İhtiyacı

Bireylerin rekreasyona duydukları ihtiyacı ve rekreasyonun bireylerin ihtiyaçlarını tatmin etme özelliği ele alınmadan önce “ihtiyaç” kavramının açıklanması gerekmektedir.

İnsanların yaşamlarını idame ettirmelerini veya yaşamdan zevk almalarını doğrudan etkileyen ihtiyaç kavramı temelde bir şeyin eksikliğinin, yoksunluğunun olması durumu olarak düşünülmektedir (Torkildsen, 2005: 99).

Herhangi bir şeyin eksikliği olarak ihtiyaç kavramı “eksikliği duyulan şeyin karşılanmaması durumunda acı ve üzüntü, karşılanması durumunda ise zevk ve haz veren duygular” şeklinde tanımlanmaktadır (Ünlüöner ve Tayfun, 2011: 8). Bu duygular içerisinde ihtiyacın giderilmemesi halinde hissedilen acı ve üzüntü durumu, bireyi, durumunu zevk ve hazzla çevirecek amaçlı bir takım davranışlara, yani ihtiyacın giderilmesine yönlendirmektedir. Bu durum Freudian teorisinde tüm insan davranışlarının güdülendiğinin ve hiçbir insan davranışının şans eseri olarak ortaya çıkmadığının ifade edilmesiyle desteklenmektedir. Ayrıca McDougal’ın teorisinde de insan davranışlarındaki en önemli karakteristik özelliğin, her davranışın merkezinde bir amacın olması olarak ifade edilmesi bu durumu destekleyici bir başka teori olarak gösterilebilir (Torkildsen, 1992: 78-79).

İhtiyaçlar ve ihtiyaçların insan davranışları üzerine kurulan teoriler içerisinde Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi”, en çok kabul gören teorilerden birisidir. Maslow’a göre insan ihtiyaçları aşağıdan yukarıya doğru beşli bir basamak içerisinde incelenmektedir. Bu teoride, birinci basamakta yer alan fizyolojik ihtiyaçlar; barınma, yeme-içme ve uyku gibi insanın yaşamını sürdürmesi için gerekli olan temel ihtiyaçlar olarak, ikinci basamakta yer alan güvenlik ihtiyacı; fiziksel güvenlik, sosyal güvenlik, iş güvenliği gibi bireyin sağlığını etkileyen unsurların ortadan kaldırılması olarak, üçüncü basamakta yer alan ait olma ihtiyacı; bireyin sosyal bir gruba katılması ve diğer insanlarla karşılıklı sevgi ve saygı bağlarının kurulması olarak, dördüncü basamakta yer alan saygınlık ihtiyacı; bireyin toplumda belli bir statü elde ederek toplum tarafından değer görmesi olarak, beşinci basamaktaki kendini gerçekleştirme ihtiyacı ise; bireyin kendi potansiyelinin farkına varması ve bu potansiyel ile yenilikler meydana getirmesi olarak açıklanmaktadır (Maslow, 1943).

Şekil 2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Kaynak: Koç H. ve Topaloğlu M. (2012). *İşletmeciler İçin Yönetim Bilimi*, (Genişletilmiş 2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 74.

İhtiyaçlar hiyerarşisinde bir basamaktaki ihtiyaçlar giderilmeden diğer üst basamaktaki ihtiyaçların hissedilmediği veya kendinden alt basamaktaki ihtiyaçların daha fazla hissedildiği savunulmaktadır. Diğer bir deyişle üst basamaklardaki ihtiyaçların giderilebilmesi için öncelikle alt basamaktaki ihtiyaçların giderilmesi gerekmektedir (Feldman, 2011: 314).

İhtiyaçlar hiyerarşisinin beşinci basamağında yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacının, bireyin kendi potansiyelini fark etmesi temeline dayanması açısından rekreasyonun amaçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu sebeple kendini gerçekleştirme ihtiyacı içerisinde rekreasyon ihtiyacından da söz edilebilir (Müftügil, 1993: 64).

İnsanın amacının, en şiddetlisinden başlayarak ihtiyaçlarının sırasıyla giderilmesi olduğunu ifade eden Karaküçük ve Akgül (2016: 75) rekreasyon ihtiyacının giderilmemesi durumunda bireyde içe kapanıklılık, saldırganlık, hayal kırıklığı ve kişilik bozukluklarının yanı sıra alkolizm, uyuşturucu kullanımı, şiddet, ilgisizlik, çatışma ve yabancılaşma gibi yalnızca bireye değil topluma da zarar veren bir takım olumsuzlukların meydana gelebileceğini ifade etmiştir. Rekreasyonun bireydeki yabancılaşmayı azaltma üzerindeki etkisi Küçük (2017), tükenmişlik, öfke, sosyotropi ve otonomi üzerindeki etkisi Ceylan (2009), suçu önlemedeki işlevi ise Buhrman ve Bratton (1978), Schafer (1969), Segrave ve Chu (1978) tarafından bilimsel bir temele dayandırılmıştır. Ancak rekreasyona katılımı tetikleyen ihtiyaçlar bunlarla sınırlı değildir.

Bireyin rekreasyona katılımını destekleyen temel ihtiyaçlar şu şekilde sıralanabilir (Torkildsen, 1992: 80):

- Macera gibi yeni deneyimleri yaşama ihtiyaç
- Rahatlama, kaçış ve fantastik deneyimleri yaşama ihtiyaç
- Kişilik sahibi olma ve kabul görme ihtiyaç
- Güvenlik ihtiyaç (fiziksel ağrıdan kurtularak güvende hissetme)
- Baskınlık ve liderlik ihtiyaç
- Sorumluluk ve sosyal etkileşim ihtiyaç (diğer insanlarla paylaşım içerisinde olmak ve etkileşim)
- Zihinsel olarak etkin olma ihtiyaç (anlamak ve algılamak)
- Yaratıcılık ihtiyaç
- İnsanlara fayda sağlama ihtiyaç
- Fiziksel olarak etkin olma ve zindelik ihtiyaç

Bir başka görüşe göre ise rekreasyon ihtiyaçının odak noktasını kişisel ve toplumsal fayda oluşturmaktadır. Bu yüzden de rekreasyona duyulan ihtiyaçın bu iki kategori içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Karaküçük, 2005: 94).

Bu kategoriler ve içeriği şu şekildedir (Karaküçük, 2005: 95-101):

a) Kişisel yönden rekreasyon ihtiyaçının nedenleri

- Fiziksel ve ruhsal sağlığı kazandırır, geliştirir veya korur.
- Bireye sosyal bir ortam hazırlar.
- Kişisel gelişimi sağlar.
- Yaratıcılık kazandırır veya bu özelliğin gelişmesine katkıda bulunur.
- İş yaşamında verimliliğin ve dolayısıyla da başarının artmasına katkıda bulunur.
- İnsana mutluluk verir.

b) Toplumsal yönden rekreasyon ihtiyaçının nedenleri

- Toplumsal birlik ve bütünleşmeyi sağlar, yardımlaşma ve dayanışma ortamı yaratır.
- Toplumda demokratik bir ortamın tesis edilmesine imkân sağlar.

2.2.4. Rekreasyona Katılımı Etkileyen Faktörler

Bir bireyin herhangi bir rekreasyon faaliyetine katılabilmesi için öncelikli olarak etkinlik için yeterli boş zamana ve harcanabilir gelire sahip olması gerekmektedir. Nitekim rekreasyonun bir boş zaman faaliyeti olduğu düşünüldüğünde, harcanabilir gelir sahibi olmasına rağmen boş zaman yetersizliğinden dolayı rekreasyon faaliyetlerine katılmayan insanların varlığı karşılaşılabilecek çok olası bir durumdur. Bu sebeple bir rekreasyon faaliyetini gerçekleştirmek için yeterli boş zaman kaynağı, sahip olunması gereken temel kaynak olarak ifade edilmektedir (Demir, 2001). Bunun yanı sıra rekreasyona katılımı teşvik eden veya engelleyen birçok faktör bulunmaktadır. Özellikle rekreasyona engel teşkil eden faktörler şu başlıklar altında oluşturulan bir modelde ele alınmıştır (Crawford, Jackson ve Godbey, 1991):

- Kişisel faktörler: bireyin kendisinden kaynaklanan psikolojik ve bireysel faktörler
- Kişilerarası faktörler: herhangi bir etkinliğe katılmak için arkadaş, ortak veya eş bulmak, zaman ve maddiyat gibi faktörler
- Yapısal faktörler: ulaşım, tesislerin kalitesi ve erişilebilirliği gibi faktörler.

Rekreasyona katılımı teşvik eden faktörler de şu şekilde sıralanabilir (Karaküçük ve Akgül, 2016: 93):

- Çalışma zamanının kısalarak boş zamanın artması
- Harcanabilir gelirin artması
- Kentleşme ve kentlileşme
- Nüfus artışı ve hareketliliği
- Teknolojik gelişmeler
- Kitle iletişim araçlarının etkisi (TV, internet vb.)
- Kültürel etki (inançlar, aile, etnisite vb.)
- Eğitim düzeyi
- Çevre bilinciyle ilgili değişim ve gelişmeler
- Değişen yeni sağlık bilinci ve isteklerin değişimi
- Değerlerdeki değişimler
- Siyasal otorite, politikalar ve diğer kuruluşların (sendika vb.) etkileri
- Eğlence hareketinin etkisi

- Coğrafya ve doğal zenginliklerin etkisi
- Sosyal hareketliliğin (mobilite) etkisi
- Araç-gereç malzemenin teşviki
- Rekreasyonel merkezlerin cazibesi
- Etkileşim gruplarının etkisi (aile, akraba, arkadaş-akran etkisi)
- Sosyal sınıf ve meslek faktörü
- Demografik nitelikler ve yaş dönemleri etkisi
- Yerleşim birimi ve yaşam ortamı etkisi (fiziki ortam ve referans gruplarından etkilenme)

3. ZEKÂ KAVRAMI VE ÇOKLU ZEKÂ KURAMI'NA İLİŞKİN BİLGİLER

3.1. Zekâ Kavramı

Soyut bir kavram olarak zekâ, hangi anlama geldiği ve hangi becerileri içerdiği bakımından birçok disiplinde ilgi ve tartışma konusu olmuştur. Nitekim bireyi öngörülemez bir takım davranışlara yönlendirmesi itibariyle sosyal bilimler içerisinde de önemli bir yere sahip olan zekâ; öğrenme hızı, öğrenme derecesi, anlama yeteneği, problem çözmek için bilgileri işleme becerisi ve daha birçok yetenek ve kapasite alanı olarak değerlendirilmekte ve bu yeteneklerin bireyden bireye farklılık gösterdiği bilinmektedir (Sezen, 1998: 1).

Her bir insanın zihinsel yeteneklerindeki farklılıklar zamanla zekâyâ olan bakış açılarının da farklılaşarak zenginleşmesini sağlamıştır. Eğitim bilimcilerin öğrenme yeteneği, biyologların çevreye uyum sağlama yeteneği, psikologların yargılama yoluyla sonuca varma yeteneği, bilgisayar bilimcilerin ise bilgiyi işleme yeteneği olarak ifade etmesi, zekâ kavramındaki zenginliğin kanıtı niteliğinde karşımıza çıkmaktadır (Özgüven, 2014: 179-183).

Zekâ kavramındaki bu zenginlik, aşağıdaki farklı tanımlardan da anlaşılacağı üzere hemfikir bir tanımın yapılamamasına neden olmuştur.

Stenberg zekâyı; hedeflenen amaçlara ulaşabilmek için, analitik, yaratıcı ve pratik yetenekler vasıtasıyla çevresel unsurları seçmek, biçimlendirmek ve bu unsurlara uyum sağlamak üzerine gerekli olan zihinsel yetenekler olarak tanımlamıştır (Stenberg, 2005).

Stenberg'in tanımına yakın olarak Wechsler ise zekâyı, bir bütün olarak gayeli hareket etme, mantıki düşünme ve çevresine tesir edebilme konularında bireyin bir genel kapasitesi olarak ifade etmiştir (Özgüven, 2014: 226).

Starddat'a göre zekâ; bireyin zor, karmaşık, soyut, ekonomik, amaca uygun, sosyal değeri olan ve orijinal nitelikler taşıyan zihinsel davranışları yapabilme; bu koşullar altında

enerjisini davranışlar üzerinde toplayabilme ve heyecanlara karşı koyabilme yeteneğidir (Akt. Özgüven, 2014: 179).

Zekâ kavramı üzerine çalışmalar yürüten bir diğer araştırmacı William Stern zekâyı, “bireyin düşünüşünü yeni durumlara bilinçli olarak intibak ettirebilmesine ilişkin genel bir yetenek” olarak ifade ederken kendisinden önceki tanımlara ek, karmaşık zekâ kavramına “uyum” ve “bilinç” gibi iki kavram daha ekleyerek bu kavramı daha da karmaşık ve üzerinde daha fazla çalışılması gereken bir konu haline getirmiştir (Özgüven, 2014; 180).

Zekânın, insan duygularının hassasiyeti, hareket sürati ve koordinasyonu gibi özelliklerle ölçülemeyeceğini ancak çok çeşitli zihinsel materyaller kullanılarak bunlar üzerindeki zihin faaliyetini bir bütün olarak değerlendirmek suretiyle ölçülebildiğini ifade eden Binet, zekânın bireyin takvim yaşıyla doğru orantılı olduğunu da savunmuştur. Diğer bir deyişle bir bireyin zekâ yaşı takvim yaşına eşitse “normal”, takvim yaşından ileri ise “üstün zekâlı”, takvim yaşından aşağı ise “geri zekâlı” olarak nitelendirilebileceğini belirtmiştir (Özgüven, 2014; 210-211).

Bu gelişmelerden etkilenerek zekâ kavramı üzerine bildirilen geleneksel görüşün, dışına çıkan ve bu denli karmaşık yapıda olan zekânın takvim yaşıyla ilgisinin yanı sıra tekil ve bir bütün halinde inceleyen görüşü reddeden Gardner (2010: 90) “içerden veya dışarıdan sunulan bilgiyle harekete geçmek ya da tetiklemek üzere genetik olarak programlanmış sinirsel bir mekanizma veya bilgisayar sistemi” olarak tanımladığı zekâyı, bir kültürel çevre içerisinde konu olan bir probleme çözüm oluşturma veya yeni bir ürünü ortaya koyma becerisi olarak da ifade etmiştir.

Yapılan bu tanımlar, zekâ kavramının ele alındığı ilk zamanlardan beri çeşitli şekillerde ifade edilmiş olsa da, çoğu tanımlamada ortak ve en sık kullanılan unsurların, üst düzey zihinsel yetenek ve çevreye karşı adaptasyon olduğu söylenebilmektedir (Sternberg, 2005). Bu duruma paralel olarak zekânın, bireyin kendisini etkilediği bireysel yetenekleri kapsamasının yanı sıra çevrenin bireyi etkilediği genel unsurları da kapsadığını ifade etmek gerekmektedir.

Zekâ nasıl tanımlanırsa tanımlansın, tüm çaba, bireyin maruz kaldığı durumlara karşı nasıl tepki verdiği, yeterliliğinin ne olduğu ve hangi konuda ne kadar başarılı olacağı gibi

konularda merakı gidermek ve bunun akabinde de bireyi daha iyi tanıyarak bireyin ihtiyaçlarını önceden tespit edip bu ihtiyaçlara karşılık vermeye çalışmaktır. Bu açıdan, kişiler hakkında alınacak kararın doğruluğu, büyük önem arz etmektedir. Bu ise, zekâ ile birlikte kişiye ait birçok özelliğe ilişkin güvenilir bilgi toplanmasına bağlıdır. Bu özelliklerin ne kadarı bir arada ölçülebilirse; kişi hakkında verilecek kararların doğruluğu da o ölçüde artacaktır. Çünkü bireyin saptamaya çalıştığımız davranışını, tüm bu özellikler tek tek veya birbirleriyle etkileşerek etkilemektedirler (Erkuş, 1998). Bu açıdan düşünüldüğünde ise bireylerin sahip oldukları zekâ alanları ile bu alanlara ilişkin kapasitelerini ve yeteneklerini saptamanın göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

3.2. Çoklu Zekâ Kuramı ve Ortaya Çıkışı

18. yüzyılın son dönemleri ve 19. yüzyılın başlarında henüz bir öğrenciyken okulundaki öğrencilerin bazı zihinsel yetenekleri ile kafa yapılarının şekilleri arasında bir ilişki olduğunu gözlemleyen Gall, zekâ üzerine bilimsel çalışmalar yürüten ve beynin her bir bölümünün birbirinden farklı fonksiyonlara sahip olduğunu ortaya koyan ilk modern bilim adamlarından birisi olması sebebiyle önemli isimlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Gall'in bu gözlemi, onun öğrencilik hayatı sonrası bilimsel çalışmalar yaparak "frenoloji" disiplinini geliştirmesini sağlamıştır. Frenoloji disiplini, farklı kafataslarına sahip insanların beyin şekilleri ve büyüklüklerinin de farklı olduğu, beynin farklı bölümlerinin farklı işlevleri yerine getirdiği düşünüldüğünde de insanların kafataslarının incelenerek zihinsel kuvvetleri ve zayıflıklarına ilişkin fikir sahibi olunabileceğini savunmuştur (Gall, 1835: 2-7). Daha da önemlisi Gall'in algı, hafıza ve dikkat gibi zihinsel güçlerin varlığından söz edilemeyeceğini, ancak dil, müzik ve hayal gücü gibi zihinsel yeteneklerde olduğu gibi algının, hafızanın ve dikkatin farklı biçimlerde karşımıza çıkabileceğini ortaya atması ve dolayısıyla beynin farklı işlevlerinden kaynaklı olarak beyin-davranış ilişkisine dair yeni şüphelerin uyanmasıyla birlikte Galton, Piaget, Binet, Thorndike ve Spearman gibi araştırmacıların çalışmaları da, Gardner'ın çoklu zekâ kuramını üzerinde çalışmasını tetikleyen ateşleyici etkenlerden bazıları olmuşlardır (Gardner, 2010: 16-17).

Çoklu zekâ kuramı ortaya atılıncaya kadar zekânın boyutları ve işlevleri konusunda çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. İlk başlarda Terman zekâyı, soyut düşünebilme yeteneği (sayı ve

sembollerle düşünebilme) olarak sınırlı görmüş olsa da (Özden, 2003: 109), daha sonra Spearman (1927) zekânın karmaşıklığından hareketle bu düşünceyi genel yetenek ve özel yetenek olarak iki faktörle daha da genişletmiştir.

Spearman'ın savunduğu bu “İki Faktör Kuramı”, zekânın daha çok sayısal ve sözel yeteneklerden oluşan genel yetenekleri kapsadığını ancak bununla sınırlı kalmayıp zekânın ürettiği ürünleri kapsayan özel yeteneklerin de olduğu temeline dayanmaktadır. Özel yeteneklerin kişiden kişiye farklılık göstermesi sebebiyle bireylerin zekâ seviyelerinin genel yeteneklerin ölçülmesiyle belirlenebileceğini de savunmaktadır (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006: 9).

Öte yandan birbirinden bağımsız ve farklı işlerle ölçülebilecek olan bir dizi asli zihinsel becerinin varlığına inanan Thurstone, zekânın “sözel ifade, sözel yatkınlık, sayısal yatkınlık, uzamsal hayal gücü, birleştirici hafıza, algı hızı ve akıl yürütme” olmak üzere yedi farklı etkenden oluştuğunu savunmuştur (Gardner, 2010: 21; Özden, 2003: 109).

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra Nöropsikoloji ve gelişim uzmanı Gardner'ın, zihinsel zarara uğramış bireyler üzerine yürüttüğü çalışmalar sonucu bireylerin sözel veya mantıksal yeteneklerini kaybetmelerine karşın “ıslık çalma, spor yapma” gibi yeteneklerini kaybetmediklerini gözlemlemesi, zekânın boyutlarının çok yönlü olabileceğini düşünmesini sağlamıştır (Armstrong, 2009: 192).

Bu düşünceden yola çıkan Gardner (2010: 11), “dahiler, zeki insanlar, beyni hasar görmüş hastalar, normal çocuklar, normal yetişkinler, konunun farklı yönlerinde uzmanlaşmış insanlar ve farklı kültürden insanlar” gibi kapsamlı ve birbirleriyle bağlantısız geniş bir örneklemeden topladığı verileri, hangi farklı zekâ alanlarının var olabileceğine yönelik fikirlerini geliştirmede kullanmıştır.

Bilişsel araştırmalar ve gelişim psikolojisinin çeperlerini genişletmek, çoklu zekâ düşüncesinin eğitsel etkilerini incelemek, eğitim odaklı antropologların farklı kültürel çevrelerde entelektüel yetkinliğin nasıl gelişebileceğini gösteren bir model geliştirmelerine katkıda bulunmak ve başka bireylerin gelişiminden sorumlu politika belirleyicileri ve uygulamacılarına yarar sağlamak amacıyla yazdığı “Frame of Mind” (1983) kitabında

Gardner, çoklu zekâ düşüncesine önceki çalışmalara da dayandırarak ayrıntılı bir şekilde ele almıştır (Gardner, 2010: 12-14).

Söz konusu kitapta, zekânın sabit olmadığına da işaret ederek “sözel-dilsel, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, müziksel-ritmik, bedensel-kinestetik, sosyal-kişilerarası ve içsel-öze dönük” olmak üzere zekâ alanlarının yedisini açıklayan Gardner, çalışmalarına devam ederek sekizinci zekâ alanını yani natüralist (doğa) zekâyı da kuramına eklemiştir (Vural, 2005: 223).

Çoklu zekâ kuramına göre zekâ ölçütleri; biyolojik ölçütler, akılsal ölçütler, gelişimsel psikolojik ölçütler ve geleneksel psikolojik ölçütler olmak üzere 4 ana grupta incelenmiştir. Gardner, bahsi geçen zekâ ölçütlerini şu şekilde açıklamıştır (Gardner, 1999: 36-41; Gardner, 2010: 89-94):

A. Biyolojik Ölçütler

- I. *Beyindeki bir hasar yüzünden izole olma potansiyeli:* Bir beceri, önemli bir kaza ya da hastalık sonucunda oluşan beyin travmaları veya hasarlarından dolayı zarar görebilir, yok olabilir ya da soyutlanarak boşa harcanabilirken bazı becerilerin ise hiçbir hasar görmediği tespit edilmiştir.
- II. *Evrimsel bir tarih ve aklın evrimi:* Çoklu zekâ kuramında bahsedilen zekâ alanlarının kökleri, aslında insanlığın varoluşuna kadar uzanmaktadır. Evrimsel geçmişi ve başka organizmalarla paylaştığı (mağaralara resim çizme, topluluk halinde hareket etme gibi) becerilerden bu ölçüt çıkarılabilmektedir. Bu zekâ alanları zamanla evrim geçirmiş ve günümüz şartlarına uygun bir şekilde varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

B. Akılsal Ölçütler

- I. *Tanımlanabilir bir kilit operasyon ya da Operasyonlar Dizisi:* Bireyin zekâsı, kendisinden veya çevresel unsurlardan maruz kaldığı bilgiyle, etkilemek, uyarmak ve yönlendirmek üzere kalıtsal olarak programlanmış bir sistem olarak ifade edilebilir. Bu duruma, müziksel-ritmik zekânın belirtisi olarak notalara duyarlılık ya da doğa zekâsının belirtisi olarak hayvan türlerini ayırt etme yeteneği örnek gösterilebilir.

II. Bir sembol sisteminde kodlanmaya (kendini gerçekleştirilmeye) duyarlılık: İnsan zekâsının bilgiyi işleme ve aktarması genellikle bir sembol sistemi aracılığıyla meydana gelir. Önemli bilgileri tespit eden ve kültürel anlamda dikkat çekici anlam sistemleri olan bu sistemlerin kültüre maruz kalarak şekillendirilmeye meyilli bir yeteneğin hüküm sürdüğü durumlarda ortaya çıktığı söylenebilir. Bir zekâ, özel bir sembol sistemi veya kültür yönlendirilmesi olmadan da işlenebilirken, insan zekâsının en dikkat çekici işlevi ise herhangi bir sembol sistemi içinde kodlanmaya (kendini gerçekleştirilmeye) meyilli olmasıdır. Örneğin; dili etkin kullanma, resim yapma yeteneği ve mantıksal yaklaşım, tüm dünyada üretkenlik ve devamlılığın sembol sistemi olarak kabul görmektedir.

C. Gelişimsel Psikolojik Ölçütler

I. Farklı bir gelişim hikâyesi ve tanımlanabilir bir uzman performansı: Bir zekânın, normal olduğu kadar parlak bireylerin de yetişme çağında geçtiği tanımlanabilir bir gelişim hikâyesi olmalıdır. Sıra dışı birisi söz konusu olmadığı sürece, zekânın izolasyon halinde gelişmeyeceğinden emin olunabilir. Bu yüzden de zekânın merkezi bir önem taşıdığı rollere ya da durumlara odaklanmak gerekmektedir. Buna ilaveten, zekânın gelişim sürecinde farklı uzmanlık düzeylerini belirlemek de mümkün olmalıdır. Bu gelişim tarihinde, tanımlanabilir köşe taşları kadar, ayırt edilebilir kritik dönemler de olabilir. Her zekâ, kişi için kendine özgü bir tarihe sahiptir. Farklı yaş dönemlerinde farklı yeteneklerin daha ön planda olması bu duruma örnek gösterilebilir.

II. Geri zekâlı, dahiler ve başka istisnai bireylerin varlığı: Bu grupların varlığı insan zekâsının görece –hatta fazlasıyla- izole bir biçimde ele alınmasını sağlamaktadır. Dahi ya da geri zekâlının içinde bulunduğu koşullar, genetik etkenlere ya da belli bazı sinirsel bölgelere bağlı olduğu ölçüde belli bir zekânın varlığına ilişkin iddiayı güçlendirmektedir. Aynı zamanda, belli bir entelektüel becerinin yokluğu da –otistik çocuklarda ya da öğrenme güçlüğü çeken gençlerde gözlendiği üzere- belli bir zekânın varlığını eksiklikle doğrular.

D. Geleneksel Psikolojik Ölçütler

I. Deneysel psikolojinin katkısı: Deneysel psikolojinin benimsediği birçok paradigma, listeye girmeye aday zekâların işleyişiyle ilgilidir. Bilişsel süreçlerle ilgilenen

psikologların yöntemlerini kullanarak, dilsel ya da uzamsal işleyiş üzerinde örneklerle çalışabilir. Bu tür çalışmalar da belli becerilerin belli zekâların bir ilanı olduğu (ya da olmadığı) iddiasına da inandırıcı bir kanıt sunabilir.

II. Psikometri bulgularının katkısı: Psikolojik deneylerden elde edilen sonuçlar, zekâlara ilişkin bir bilgi kaynağıdır; standart testlerin (IQ testleri gibi) sonuçlarıysa başka bir tür ipuçları sunar. Bazı işler, bir zekânın bir başka zekâyla son derece uyumlu olduğu durumlarda değerlendirme yapmaya imkân sağlar (örneğin; belli bazı benzerlikler ya da matrisler dil, mantık ya da uzamsal becerilerin kullanılmasıyla tamamlanabilir) ve ancak bu durumda Gardner'ın formülasyonu güvenilirliğini korur. Bu yüzden psikometrik bulgular her zaman dümdüz yorumlanmamalıdır.

Gardner, Spearman ve sonraki dönem araştırmacıları tarafından da kabul edilen ancak zekâyâ olan etkisinin kısıtlı olduğu görüşün aksine, zekâ ve yetenek ayrımını kabul etmemiş ve özel yetenekleri de zekâ alanları olarak kabul etmiştir (Özü, 2012: 121). Bu düşüncenin altında yatan amacı ise, bir insan gelişmiş bir fiziksel beceriye sahipken mantıksal veya dilsel becerilerinin gelişmemiş olmasından ötürü zeki olarak görülmemesini engellemek olarak açıklamıştır (Özden, 2003: 111). Yukarıda açıklanan ölçütler de bu düşünceyi destekler nitelikte sayılabilir.

3.2.1. Çoklu Zekâ Kuramının İlkeleri

Çoklu zekâ kuramının temelinde yer alan ilkeler şu şekilde sıralanabilmektedir (Gardner, 1999: 27-46; Armstrong, 2009: 15-16; Akınoğlu, 2014: 415; Vural, 2005: 233-234):

- Her birey az veya çok zekâ alanlarının tümüne sahiptir.
- Zekâ, bireylerin kendi çabalarıyla arttırılabilir ve geliştirilebilir.
- Zekâ, çok yönlülük göstermesine karşın kendi içerisinde bir bütündür.
- Bireyler, çeşitli yollarla her zekâ alanını da geliştirebilirler.
- Zekâ, bireyin zihinsel yapıları ile beyninin karşılıklı etkileşiminden doğan fonksiyonel bir fenomendir.
- Zekâ birçok sebepten dolayı değişebilir ve başkalarına da öğretilebilir.
- Her bir zekâ alanı, birbiriyle etkileşimli ve uyumludur.
- Bireylerin zekâyâ sahip olma oranları kişiden kişiye değişir, dolayısıyla her birey farklı bir zekâ alanında daha gelişmiş olabilir.

- Her zekâ alanı kendi içerisinde diğer zekâ alanlarının hepsini veya birkaçını içerir veya değişik formlarda kendini gösterir.
- Her bir zekâ alanı, bellek, algılama, ilgi ve çözüm üretme bakımından birbirlerinden farklılık gösterirler.
- Bireyin geçmişi, kalıtımı, manevi değerleri, inançları ve daha bir çok faktör zekâ gelişimini etkileyen unsurlardır.
- İnsanın tarih içerisindeki değişimini ve gelişimini konu alan her bilimsel kuram, çoklu zekâ kuramını desteklemektedir.
- Şimdiye dek ortaya konulan zekâ alanlarından çok farklı zekâ alanlarının olması muhtemeldir.
- Zekâlardan birinin kullanımı, diğerinin artırılması için kullanılabilir.
- Bir bireyde yalnızca tek tip zekâ alanının olması oldukça nadirdir.
- Gelişim teorileri, çoklu zekâ kuramını kullanır.
- Bütün zekâlar dinamik yapıdadır.

3.2.2. Çoklu Zekâ Alanları ve Özellikleri

Gardner'ın ilk olarak 1983 yılında ele aldığı ve daha sonra da üzerinde defalarca çalışarak geliştirdiği çoklu zekâ kuramı teorisi, sekiz zekâ alanına açıklık getiriyor olsa da, bu zekâ alanlarının çoğaltılabilmesi ve çeşitlendirilebilmesi de –söz konusu ilkelerde ifade edildiği üzere- mümkündür. Ancak halihazırda açıklanmış ve teori kapsamında kabul edilen sekiz zekâ alanı ve özellikleri aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.2.2.1. Sözel - Dilsel Zekâ

Sözel-dilsel zekâ alanı, “kelimelerle düşünme ve ifade etme, dildeki kompleks anlamları değerlendirme, kelimelerdeki anlamları ve düzeni kavrayabilme, şiir okuma, mizah yapma, hikâye anlatma, gramer bilgisi, mecazi anlatım, benzetme, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisi” olarak açıklanabilmektedir (Vural, 2005: 238). Daha genel bir ifade ile dilin sözdizimini veya yapısını, ses bilgisini, anlamını ve yararçı unsurlarını veya kolay kullanımını yönlendirme yeteneğidir (Armstrong, 2009: 6). Sözel-dilsel zekâ iletişim kurma, açıklama, ikna etme kapasitesiyle bireyi desteklemesi itibarıyla, belki de bütün zekâ alanlarıyla en yakın ilişkiye sahip zekâ alanıdır (Temur, 2013: 176). Bu sebeple dil,

insan zekâlarının en üstünü olarak kabul edilmiş ve daha fazla incelenmiştir (Gardner, 2010: 109).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 239; Özden, 2003: 114):

- Yazılı ve sözlü dil iyi kullanır, konuşmayı sever, hitabeti iyidir.
- Anlam bilim ile ilgilenir.
- Ezberlemede ve anımsamada iyidir.
- Telaffuz ederek, işiterek ve gözlemleyerek daha iyi öğrenir.
- İkna yeteneği gelişmiştir.
- Kelime oyunlarını, mecazları, şiir ve hikayeleri kullanarak iletişim kurmayı sever.
- Farklı dilleri öğrenme becerisi yüksektir.

Bu özelliklere sahip bireyler, şair, yazar, öğretmen, gazeteci, politikacı gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerini geliştirilerek sözel-dilsel zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmaları yapabilir (Vural, 2005: 240-241):

- Hoşlanılan bir hikayeyi okuyup hikayenin sonunu bireyin kendisi getirebilir.
- Başkalarının fikirlerini dinleyip münakaşa yaratılabilir.
- Güncel veya eski ve ilgi çekici bir sözcüğün anlamı öğrenilerek gündelik konuşmada kullanabilir.
- Birey, ilgi alanları ve sevdiği bir temada konuşma verebilir.
- Birey, gazete veya dergi gibi yazılı bir materyale üye olunabilir veya güncel yaşantılara ilişkin izlenimlerini bir dosyaya kaydedebilir.

3.2.2.2. Sayısal - Mantıksal Zekâ

Bu zekâ alanı, mantıksal modellere ve ilişkilere, ifadelere ve önermelere, neden-sonuç ilişkilerine, işlemlere ve konuyla ilgili diğer soyutlamalara karşı duyarlılığı içeren zekâ alanıdır (Armstrong, 2009: 6). Daha geniş bir ifade ile “sayılarla düşünme, hesaplama, sonuç çıkarma, mantıksal ilişkiler kurma, hipotezler üretme, problem çözme, eleştirel düşünme, sayılar ve geometrik şekiller gibi soyut sembollerle tanışma, bilginin parçaları arasında ilişkiler kurma becerisi” olarak ifade edilebilmektedir (Vural, 2005: 241). Sayısal-

mantıksal zekâyı diğer zekâlardan üstün tutmaktan ziyade o zekâlardan biri olarak ele almak daha akla yatkındır. Ancak tüm zekâ alanlarının özünde belli bir mantığın olması, bu zekâların sayısal-mantıksal zekâ ile yakın ilişki içerisinde olduğunun bir göstergesi niteliğindedir (Gardner, 2010: 238).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 242; Özden, 2003: 115):

- Bilimsel ve soyut düşünür.
- Tümevarım ve tümdengelim düşünme yöntemlerini kullanır.
- Kategorize etme ve sınıflandırma yapma yetenekleri gelişmiştir.
- Muhakeme yeteneği gelişmiştir.
- Gruplayarak, soyutlayarak ve sıralayarak öğrenir.
- Karışık hesap işlerinde yeteneklidir.
- Matematik aktivitelerini, strateji ve mantık oyunlarını sever.
- Deney yapma, test etme, merak etme ve bu merakını giderici çalışmalar yapmaktan zevk alır.

Bu özelliklere sahip bireyler, matematik, muhasebe, mühendislik, ekonomi, istatistik gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek sayısal-mantıksal zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmaları yapabilir (Vural, 2005: 244):

- Olayları, olguları veya cisimleri mukayese etme yoluyla zihinsel egzersizler yapılabilir.
- Başkaları tarafından anlamsız görülen olayları, nedenleri ile birlikte açıklayabilir.
- Bilimsel metot içeren bir çalışmada yer alınabilir.
- Bir hobinin dört temel noktasını belirleyip bu temel noktaların altında 4'er alt nokta ve bu noktaların da altında yine 4 alt nokta oluşturulabilir.

3.2.2.3. Görsel – Uzamsal Zekâ

“Resimler, imgeler, şekiller ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu nesnelere algılama ve muhakeme etme yeteneği” (Vural, 2005: 245) şeklinde tanımlanan görsel-uzamsal zekânın temeli “görsel dünyayı doğru biçimde algılamak, başlangıçtaki algı üzerinde değişim ve

dönüşümler yapabilmek, görsel deneyimi fiziksel uyarıcının yokluğunda dahi yeniden üretebilmektir” (Gardner, 2010: 246). Bu zekâ “renk, çizgi, şekil, biçim, alan” ve bu unsurların birbirleriyle olan bağlantısına, ilişkin olan duyarlılığı kapsamaktadır. Bunun yanı sıra görselleştirmek, görsel veya mekânsal fikirleri grafik olarak göstermek ve mekânsal bir matriste kendi ile tutarlı bir şekilde yönlendirme becerisini de kapsamaktadır (Armstrong, 2009: 7).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 245; Özden, 2003: 116):

- Nesnelerin görüntüsünü olduğu gibi algılama yeteneği gelişmiştir.
- Cisimlere ilişkin farklılıklara karşı duyarlıdır.
- Olayları ve olguları görsel anlamda aktarma, biçimlendirme ve yeniden oluşturma yeteneği gelişmiştir.
- Yön bulmanın zor olduğu alanlarda (çöl, orman, deniz gibi) yönünü bulmada iyidir.
- Değişim ve dönüşümleri fark eder.
- “Harita, tablo ve diyagramları” anlama yeteneği kuvvetlidir.
- Tiyatro, sinema, sergi gibi görsel sunumun yapıldığı sanatlardan, tasarım ve çizimden zevk alır.
- Okurken kelimelerden çok resimler aracılığıyla daha iyi anlar ve öğrenir.

Bu özelliklere sahip bireyler, ressam, mimar, izci, rehber, fotoğrafçı ve tasarımcı gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek görsel-uzamsal zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmalarını yapabilir (Vural, 2005: 247):

- Kendini anlatacak, duygularını ve düşüncelerine yansıtacak resim, heykel, çizim yapmaya çalışılabilir.
- Bilinçli olarak hayal kurulabilir.
- Hayal gücünü arttıracak çalışmalar yapılabilir; birey kendisini geçmiş bir zamanda ya da gelecekte bir yerde olduğunu varsayarak buna yönelik düşler kurabilir.
- Duygu ve düşünceleri başkalarına aktarmak için renk, kalem ve toprak gibi araçlarla yeni tasarımlar geliştirebilir.

3.2.2.4. Bedensel – Kinestetik Zekâ

Duygu ve düşünceleri ifade ederken bedenini kullanma, bedene hâkim olma, hareketleri, jest ve mimikleri, zihin ve beden fonksiyonlarını etkin ve verimli bir şekilde yönetebilme becerisi (Vural, 2005: 247; Akınoğlu, 2014: 416) olarak açıklanan bedensel-kinestetik zekâ; uyum, denge, el becerisi, hız ve dayanıklılık gibi proprioseptif (eklemlerin boşluktaki pozisyonunu, konumunu, hareketini algılama duygusu) ve dokunsal kapasiteler gibi belirli fiziksel becerileri kapsamaktadır (Armstrong, 2009: 7). Bu zekâ alanı, vücudun değişik şekillerde, kendini anlatabilmenin yanı sıra istenilen bir şeyi gerçekleştirmek amacıyla özenle kullanılabilmesi özellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Bedensel-kinestetik zekânın özünde bedensel hareketlerin kontrolü ve nesnelere resmedebilme becerisi bulunmaktadır (Gardner, 2010: 296).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 248; Özden, 2003: 118):

- Beyin ve beden iletişimi, koordinasyon, harmoni ve kas hareketli gelişmiştir.
- Vücutları esnektir ve vücut dengesini sağlama yetenekleri gelişmiştir.
- Taklit yeteneği, rol yapma, dans, drama ve tiyatro oyunu gibi sahne etkinliklerini sergileme yetenekleri gelişmiştir.
- Güçlü dokunma duygusuna sahiptirler ve dokunarak veya yaparak daha iyi öğrenirler ve söylenilenden ziyade yapılanı daha iyi hatırlarlar.
- Bir veya birden fazla sporla uğraşırlar ve uzun süre hareketsiz oturamazlar.

Bu özelliklere sahip bireyler, spor, dans, aktör, cerrah gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek bedensel-kinestetik zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmalarını yapabilir (Vural, 2005: 250):

- Trajikomik bir sahne oyununda yer alınabilir ve bu doğrultuda farklı roller alınabilir. Farklı olay, olgu veya nesnelere incelenerek vücut diliyle başkalarına anlatılmaya çalışılabilir.
- Vücudun etkin olarak kullanıldığı, devinimin fazla olduğu, çekişmenin ve yarışın olmadığı bir faaliyette yer alınabilir.

- Günlük veya hobi olarak yapılan işlere daha sık katılım sağlanabilir ve bu işleri icra etme sırasında vücut fonksiyonları dikkatlice gözlenebilir. Böylelikle vücut ve fonksiyonları daha iyi anlaşılabilir.

3.2.2.5. Müziksel – Ritmik Zekâ

Ritmik ve müziksel bileşenleri algılama, ayırımını yapma, dönüştürme ve müzik formlarını ifade etme, müzik aleti çalma ve ritme duyarlılık gibi becerileri kapsayan bu zekâ alanı (Armstrong, 2009: 7), müziksel terimleri aşinalık, bu terimleri kullanma, farklı seslere ve müzik enstrümanlarına yönelik duyarlılığı da kapsamaktadır (Başbay, 2000). Bu zekâ alanının temelinde ses perdesi/uzunluğu, ritim ve ton olmak üzere 3 önemli öğe bulunmaktadır (Akinoğlu, 2014: 413). Gardner (2010: 167) yaptığı araştırmalar sonucunda, insanlardaki müziksel becerinin sinir sistemine, çok şaşırtıcı bir çeşitlilikte yayılma gösterdiğini gözlemlemiş ve bu çeşitliliğin temelini ise bireylerin sahip oldukları müzikal becerinin türü ve derecesi ile bireylerin müzikle olan ilk karşılaşması olmak üzere iki önemli unsura bağlamıştır.

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 251; zden, 2003: 117):

- Ses, ses tonu kalitesi, ritim, nota ve ahenk gibi ritmik ve tonsal unsurlara karşı duyarlılıkları yüksektir.
- Notasını görmediği müziği kolaylıkla tanır ve herhangi bir melodiye kolayca tempo tutabilir.
- Enstrüman çalma, şarkı söyleme, ritim tutma ve şarkıya fiziksel olarak da uyum sağlayıcı hareketler sergileme yeteneği gelişmiştir.
- Müzikal ve ritmik unsurların yanı sıra insan seslerine ve tınısına da duyarlılığı gelişmiştir. Sesler, dikkatle dinler ve tepki verir.

Bu özelliklere sahip bireyler, besteci, müzisyen, müzik eleştirmeni gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu zelliklerin geliştirilerek müziksel-ritmik zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmaları yapabilir (Vural, 2005: 252-253):

- Stresli, korkulu veya bunun gibi durumlarda ruh halini düzeltecek farklı türde müzikler dinlenebilir.
- Duyguları ifade etmek için şarkı söylenebilir, mırıldanılabilir veya basit bir şarkı bestelenebilir.
- Mırıldanarak kafa içerisinde değişik titreşimler oluşturulabilir.
- Doğadaki farklı sesleri içeren kasetler çalınabilir ve birey kendisine doğanın örüntüsünden ve ritminden ne öğrenebileceğini sormalıdır.

3.2.2.6. Sosyal – Kişilerarası Zekâ

“İnsanlarla sözlü veya sözsüz iletişim kurma, grupta işbirliği içinde çalışma, karşıdaki kişinin bakış açısıyla dinleme, empati kurma, bir bireyin ruhsal durumunu, duygularını anlama ve etkileme, sinerji kazanma ve yaratma becerisi” olarak tanımlanan (Akınoğlu, 2014: 420) sosyal-kişilerarası zekâ alanı, “insan ilişkileri ile kazanılan bilgi bireye, diğer insanların açık ya da gizli olan istek ve eğilimlerini bilme, bilgilere dayanarak farklı bireylerden oluşan bir grubu etkileme ve istenilen doğrultuda davranmalarını sağlama olanağı” vermektedir (Başbay, 2000).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 254; Özden, 2003: 119):

- Sinerji meydana getirmede/sürdürmede ve empati kurmada iyidir.
- Diğer insanların ihtiyaç ve beklentileri ile insanlar arasındaki farklılıkları fark eder.
- Başkalarının bakış açısıyla bakabilir, empati kurabilir.
- Jest ve mimiklere karşı duyarlıdır ve grup içerisinde başarılı ilişkiler kurar.
- İkna becerisi yüksek, yönetmeyi ve organize etmeyi seven doğal bir lider niteliğindedir.
- İnsanların her tür davranışlarını kabul ederken kendi davranışlarının sonuçlarını da değerlendirmede yeteneklidir.
- Farklı topluluklarda kolaylıkla uyum sağlayabilir.

Bu özelliklere sahip bireyler, öğretmenlik, danışmanlık, psikologluk, yöneticilik gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek sosyal-kişilerarası zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmaları yapabilir (Vural, 2005: 255-256):

- Bir proje veya bir çalışmanın başarılı bir şekilde yürütülmesi ve tamamlanması için değişik alanlarda kalifiye olan kişilerle iş birliği yapılabilir.
- Başka bir birey, içten ve müdahale etmeden dinlenilebilir. Kişi konuşurken, zihinde oluşabilecek karmaşık fikirlere imkân verilmemeli ve yalnızca bir konuya odaklanılmalıdır.
- Jest ve mimiklerden, vücut dilinden ne düşünüldüğü kestirilmeye çalışılmalı ve akabinde tahminin doğru olup olmadığı kontrol edilmelidir.
- Bir kimseyle etkileşim içerisine girmek için çeşitli yollar geliştirilebilir.

3.2.2.6. İçsel – Öze Dönük Zekâ

Bireyin kendi özünü tanıma ve değer verme, kendisiyle ilgili değişik duyguların farkında olma, düşünme becerileri ve akıl yürütme, konsantrasyon, düşünsellik, yürütücü biliş/üs biliş (Akınoğlu, 2014: 420) olarak ifade edilen içsel-öze dönük zekâ daha açık bir ifade ile “insanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini değerlendirebilme ve kendisiyle ilgili hedefler oluşturabilme becerisi” olarak da tanımlanabilir (Vural, 2005: 256). Farklı toplumlarda diğer zekâ alanları birbirleriyle karşılaştırılabilirken, içsel zekâ alanının farklı formlarının olmasından dolayı kendi içerisinde bile farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle diğer zekâ alanlarına göre karşılaştırılmaya daha az imkân sağlar ve toplumdan topluma da değişiklik gösterir (Gardner, 2010: 345).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 256; Özden, 2003: 120):

- Odaklaşmada, yoğunlaşmada ve düşünmeyi düşünmede yeteneklidir.
- Düşünceli, duyarlı, özgürlüğüne düşkün, hedefler oluşturma ve hayal kurma konusunda yetenekli bireylerdir.
- Karakterlerine özgü değerler sistemine ve bakış açlarına sahiptirler.
- Kendi kendilerini motive ve disipline edebilirler. Yaşamlarındaki motivasyon kaynakları, hedefleridir.
- Sağlıklı benlik algısına sahip bu bireyler başarıda da başarısızlıkta da kendisi ile barışıktır.
- Bir başına vakit geçirmeyi ve içsel yaşamını düşünmekten hoşlanır.

Bu özelliklere sahip bireyler, yazar, din adamı, sanatçı, ressam gibi meslek gruplarında daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek içsel-öze dönük zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmalarını yapabilir (Vural, 2005: 258-259):

- Rutin bir aktivite sırasında olup biten her şeyin farkında olunması amacıyla yoğun dikkat göstermeye çalışılabilir.
- Birey kendisine karşı objektif olabilir yani kendi zihinsel ve duygusal durumlarını tarafsız bir şekilde gözlemeye çalışabilir. Kendisi hakkında bilinmeyen olay ve olguları bilinen örneklerle birleştirmeye çalışabilir.
- Kendisi ile ilgili bir probleme çözüm yolu ararken tarafsız olunabilir. Nerden geldiğini ve kim olduğunu sorgulanabilir ve bu sorulara kısa ve öz cevaplar yazılabilir ve bireyin kendisini tatmin edene kadar bu çalışmaya devam edilebilmelidir.

3.2.2.7. Doğa – Natüralist Zekâ

Doğadaki flora (bitki örtüsü) ve faunayı (hayvanlar) tanıma ve sınıflama, doğa ile bütünleşme ve etkileşim kurma, farkındalık, doğanın işleyişine saygı duyarak onu muhafaza etme, doğal flora ve faunanın yanı sıra kentsel ortamda varlık gösteren cansız nesnelere (spor ayakkabısı, otomobil gibi) arasında ayırım yapma, sınıflandırma gibi becerileri de kapsamaktadır (Armstrong, 2009: 7). Çoklu zekâ kuramına sonradan dahil olan bu zekâ alanı, diğer zekâ alanlarına göre daha az araştırmaya konu olmuştur (Temur, 2013: 179).

Bu zekâ alanı gelişmiş bireylerin özelliklerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Vural, 2005: 260; Özden, 2003: 121):

- Doğadaki hayvan ve bitkilerin her şeylerine karşı duyarlıdır. Hayvanlarla ve bitkilerle ilgilenmeyi, toprakla uğraşmayı sever.
- Araştırma, inceleme, gezi-gözlem yapmayı sever, bu şekilde daha iyi öğrenir.
- Mevsim ve iklim olaylarına karşı ilgili, çevre bilinci yüksektir.
- Yaratılma ve var olma sebepleri hakkında düşünür.
- Seyahate çıkmayı, belgesel seyretmeyi, kendilerine özgü outdoor aktiviteleri düzenlemeyi ve katılmayı sever.

- Keşfetmeyi sever.
- Doğanın insanlar üzerindeki veya insanların doğa üzerindeki etkileri ile yakından ilgilidirler.

Bu özelliklere sahip bireyler, zooloji, biyoloji, arkeoloji, tıp, izcilik, meteoroloji gibi alanlarda daha başarılı olabilmektedirler. Bu özelliklerin geliştirilerek doğa-natüralist zekâ kapasitesini arttırmak isteyen bireyler şu çalışmalarını yapabilir (Vural, 2005: 258-259):

- Doğal olayların ve doğal yaşamın insanlara etkilerini öğrenme sağlanabilir.
- Farklı hayvan ve bitki türleri ile ilgili aktiviteler (belgesel, ilgili film, oyun, doğa seyahatleri, trekking, bahar şenlikleri, hayvanat ve botanik bahçeleri ziyaretleri gibi) yapılabilir.

3.3. Çoklu Zekâ Kuramı ve Rekreasyon İlişkisi

Çoklu zekâ kuramı her ne kadar eğitim bilimleriyle ilişkilendirilmiş olsa da, aslında içerisinde geçen “zekâ” kelimesi, bu kuramın pazarlamayla, tüketici davranışlarıyla ve tercih etme süreciyle doğrudan ilişkili olabileceğinin düşünülmesine neden olabilmektedir. Öyle ki, pazarlama literatüründe bulunan “kara kutu” modeli, tüketicinin bir ürünü tercih etme sürecinde hangi unsurdan ne derece etkilendiğinin bilinemeyeceğini savunmaktadır. Çünkü karar alma sırasında birçok değişken devreye girmekte ve tüketiciyi bir şekilde etkilemektedir (Böge, 1992: 18). Örneğin, bireyin duygusal zekâsı, rekreasyon etkinliklerine olan ihtiyacını ve hangi etkinliği kimle gerçekleştireceğini bile belirleyebilmektedir (Ardahan ve Lapa, 2010).

Literatüre bakıldığında, zekâ ile rekreasyon arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların kısıtlı olduğu görülebilir iken, çoklu zekâ kuramını konu alan çalışmaların ise çok daha az olması dikkate değer bir konu olarak ele alınmalıdır. Buna rağmen yürütülen bu çalışmalar, önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

2008 yılında yapılan bir çalışmaya göre (Tomporowski, Davis, Miller ve Naglieri, 2008), sportif rekreasyon içerisinde egzersizin, çocukların zekâlarını, bilişsel yeteneklerini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği, 2014 yılında yapılan bir çalışmaya göre ise

(Nagla ve Kassem, 2014), rekreasyon etkinliklerinin duygusal zekâ, psikolojik güvenlik seviyesi ve akademik başarıya olumlu etkisinin olduğu ortaya konulmuştur

Ele alınan bu araştırmalar temelde, rekreasyona katılan öğrencilerin bilişsel yeteneklerinin, zekâ seviyelerinin ve akademik başarılarının yükseldiğini ortaya koymaktadır. Çoklu zekâ kuramı uygulanan bir öğrenme faaliyetinde, süreç içerisine rekreasyon doğrudan entegre edildiğinde ise öğrenmenin daha kolay olduğu söylenebilmektedir. Örneğin, Türkçe dersinde ele alınan bir metni incelerken, zekâ alanlarına göre ayrılmış öğrenci gruplarının birisinde metnin canlandırılması, birisinde resmedilmesi gibi faaliyetler yapıldığında öğrencilerin aynı konuyu, rekreasyon etkinlikleri aracılığıyla, kendi zekâ alanlarına hitap edecek şekilde öğrenmeleri gerçekleşebilecektir (Temur, 2013: 186). Kısacası rekreasyona katılan bireylerdeki başarının, rekreasyonun doğrudan öğrenme sürecine katılmasıyla daha da artabileceği söylenebilir.

Ermiş, İmamoğlu ve Erilli'nin yaptığı bir çalışmada (2012) sportif rekreasyon etkinliklerinin bedensel ve sosyal zekâyı olumlu etkilediği, benzer şekilde 2015'te yapılan bir çalışmada (Kul, 2015) da sportif rekreasyon etkinliklerinin sözel ve bedensel zekâyı olumlu etkilediği saptanmıştır.

Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir diğer araştırmada (Gomaa, 2015), rekreasyon aktivitelerinin çoklu zekâ alanları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları, spor yapanların bedensel zekâsının, sosyal aktivitelere katılanların sosyal zekâsının, kültürel rekreasyon etkinliklerine katılanların dilsel ve mantıksal zekâsının, sanatsal etkinliklere katılanların müziksel zekâsının yüksek olduğunu ve bu etkinliklere katılım sıklığı ile çoklu zekâ alanlarının gelişimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Müftüler ise tam zıttı ilişkiyi araştırarak çoklu zekâ alanlarını rekreasyon tercihlerini etkilediğini ortaya koymuştur.

Tüm bu çalışmalardan hareketle, çoklu zekâ kuramı ile rekreasyon arasında karşılıklı etkileşimin olduğu sonucu çıkarılabilmektedir.

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, çoklu zekâ kuramına göre bireylerin sahip oldukları çoklu zekâ alanlarının rekreasyon tercihlerine etkisini tespit etmek amacıyla keşfedici korelasyon deseni kullanılmıştır. Bu desen, değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenerek önemli bir olayı anlamak amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017: 16). Desende bağımlı değişken rekreasyon tercihleri, bağımsız değişken ise; bireylerin çoklu zekâ alanları olarak belirlenmiştir.

Çalışma, mesleği icra ederken kullanılan gücün rekreasyon tercihlerine etkisini ve cinsiyetin zekâ alanına etkisini konu aldığından bu ilişkileri tespit etmek amacıyla da keşfedici korelasyon deseni kullanılmıştır. Bu ilişkinin tespitinde ise bağımlı değişkenler rekreasyon tercihleri ve çoklu zekâ alanları iken, bağımsız değişkenler ise rekreasyon tercihleri için mesleği icra ederken kullanılan güç ve çoklu zekâ alanları için ise cinsiyet olarak belirlenmiştir.

4.1.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini Ankara'da yaşayan, 18 yaşını doldurmuş ve kamu veya özel sektörde tam zamanlı olarak istihdam edilen bireyler oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre 2017 yılında Ankara'da istihdam edilen 15-64 yaş arası 1 milyon 933 bin birey bulunmaktadır (www.tuik.gov.tr). Bu evren içerisinden örneklem büyüklüğü aşağıdaki tablodan yararlanılarak ± 0.05 örnekleme hatası ile 384 olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda 545 bireye anket uygulanmış ancak eksik ve/veya hatalı doldurulan 78 anket kapsam dışında tutularak 467 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Çizelge 4.1. $\alpha = 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evren büyüklüğü	+ ± 0.03 örnekleme hatası (d)			+ ± 0.05 örnekleme hatası (d)			+ ± 0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1,000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2,500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5,000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10,000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25,000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50,000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100,000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1 milyon	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100milyon	1067	683	896	384	246	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50

4.1.2. Varsayımlar

Araştırmaya katılan bireylerin rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirmek için yeterli boş zamana ve yeterli maddi güce sahip oldukları ve rekreasyon faaliyetlerine katılım için istekli oldukları varsayılmıştır.

Anketi yanıtlayan kişilerin, ifadeleri anlamlı bir şekilde algılayıp cevap verdikleri varsayılmaktadır.

4.1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması temel amacı ile yürütülen bu çalışmanın “bireylerin sahip oldukları çoklu zekâ alanlarının rekreasyon tercihlerine etkisini belirlemek” temel amacı ve “mesleği icra ederken kullanılan gücün rekreasyon tercihlerine etkisini belirlemek” ile “cinsiyet ile çoklu zekâ alanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak” alt amaçları doğrultusunda kurulan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Sözel-dilsel zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₂: Sözel-dilsel zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₃: Sayısal-mantıksal zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H₄: Görsel-uzamsal zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Müziksel-ritmik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7: Bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8: Sosyal-kişilerarası zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9: İçsel-öze dönük zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H10: Doğacı zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11: Cinsiyet ile zekâ alanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12: Mesleği icra ederken kullanılan güç ile rekreasyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13: Cinsiyet, çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

4.1.4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Bu çalışmada verilerin toplanması amacıyla kullanılan ölçek anket tipinde olup 2 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, bireylerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 6 ifade (cinsiyet, yaş, çalışılan sektör, meslek gücü, eğitim durumu ve gelir) ve rekreasyon tercihlerini belirlemeye yönelik rekreasyon etkinlik gruplarının sorulduğu bir ifade yer almaktadır. Rekreasyon etkinlik grupları, Avustralya, Kanada, Almanya, Fransa, İngiltere, İsrail, Hong Kong, Japonya, Yeni Zelanda, Polonya, İspanya ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerdeki serbest zamana ilişkin raporların incelenmesi sonucu Müftüler (2008) tarafından geliştirilmiştir. Söz konusu rekreasyon etkinlik grupları “sosyo-kültürel etkinlikler, sanatsal etkinlikler, sportif etkinlikler ve bireysel etkinlikler” olmak üzere 4 etkinlik grubunu içermektedir.

Katılımcıların çoklu zekâ alanlarını belirleyebilmek adına ise Özden (2003) tarafından geçerlik ve güvenilirlik testleri yapılarak Türkçe’ye çevrilen “Çoklu Zekâ Envanteri” kullanılmıştır. Bu envanter 5’li likert tipinde (1=hiç uygun değil, 2=çok az uygun, 3=kısmen uygun, 4=oldukça uygun, 5=tamamen uygun) hazırlanmış, 10 bölümden oluşan ve her bir bölümde 8 ifadenin yer aldığı bir ölçektir. Bu ölçeğin her bölümünde yer alan 1. ifadeler “sözel zekâ”yı, 2. ifadeler “sayısal zekâ”yı, 3. ifadeler “görsel zekâ”yı, 4. ifadeler “müziksel zekâ”yı, 5. ifadeler “bedensel zekâ”yı, 6. ifadeler “sosyal zekâ”yı, 7. ifadeler “içsel zekâ”yı ve 8. ifadeler ise “doğa zekâ”yı ölçmeye yöneliktir. Zekâ alanlarını belirleyebilmek için her bir zekâ alanını ölçen ifadelerin toplam puanları alınmıştır. Her bir

zekâ alanından elde edilen toplam puanlardan 0-10 puan “Gelişmemiş”; 11-20 puan “Biraz Gelişmiş”; 21-30 puan “Orta Düzey Gelişmiş”; 31-40 puan “Gelişmiş”; 41-50 puan ise “Çok Gelişmiş” olarak değerlendirilmiştir (Özden, 2003:133).

Ercan ve Kan (2004), daha önce geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş ve yeterli bulunmuş ölçeklerin uygulayıcılar için geçerli ve güvenilir veriler sağlayabileceğini ancak ölçeğin uygulanacağı toplumlarda farklılık göstermesi durumunda geçerlik ve güvenilirlik testlerinin tekrar yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu sebeple, çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik çalışmaları önceki çalışmalarda (Azar, 2006; Serin, 2008; Aygül, 2015; Kozağaç, 2015) yapıldığı için yeniden güvenilirlik testleri uygulanmamıştır. Yapılan bu testlerde Azar (2006) güvenilirlik katsayısını 0.86 olarak bulmuşken Serin (2008), Aygül (2015) ve Kozağaç (2015) ise 0.92 olarak tespit etmiştir.

4.1.5. Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada anketler, bireylere, çalışma saatleri dışında, şehir merkezleri, alışveriş merkezleri ve halka açık umumi mekânlarda, doğrudan araştırmacı tarafından ve anketörler tarafından uygulanmıştır. Yeterli vakti olmayıp ancak araştırmayı ilginç bularak araştırmaya katılmak isteyen bireylerin e-mail adresleri alınmış ve daha sonra anketler elektronik ortamdan kendilerine gönderilerek çalışmaya katılmaları sağlanmıştır. Elden doldurulan anketlerin yanıtlanma süresi yaklaşık olarak 10-15 dakika olarak gözlemlenmiştir. Anketlerin uygulanması yaklaşık olarak 03.02.2018 – 11.03.2018 tarihleri arasında 5 haftalık bir süreçte gerçekleşmiştir.

4.1.6. Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen veriler üç aşamada analiz edilmiştir. Birinci aşamada, bireylerin demografik özelliklerinin, boş zamanlarda en çok hangi etkinlik grubunu ve bu etkinlik grupları içerisinde en çok hangi etkinliklerin tercih edildiğinin yüzde (%) dağılımlarını belirlemek amacıyla frekans analizi yapılmıştır.

İkinci aşamada, bireylerin cinsiyetleri ile zekâ alanları, mesleklerinde kullandıkları güçleri ile rekreasyon tercihleri ve çalıştıkları sektörle rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla t-testi yapılmıştır. T-testi, iki grup arasındaki ortalamaların

farklılıklarını ortaya koymak amacıyla yapılan ve bir grubun diğer gruba göre durumunu gösteren yani gruplar arası ilişkinin varlığını ortaya koyan testtir. Bu iki grup arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaz. Diğer bir ifade ile gruplar arasındaki ilişkinin yönünü belirtmez (Padem, Göksu ve Konaklı, 2012: 152).

Son aşamada ise çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla (her iki cinsiyete ayrı ayrı) basit korelasyon analizi uygulanmıştır. Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yönünü ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Daha geniş bir ifade ile korelasyon analizi, değişkenler arasındaki farklılıkların birbirleriyle olan ilişkisini de ortaya koymaktadır. Bu ilişki pozitif yönlü (bir değişken artarken diğeri de artar veya bir değişken azalırken diğeri de azalır) olabileceği gibi negatif yönlü (bir değişken artarken diğeri azalır veya bir değişken azalırken diğeri artar) de olabilmektedir. Bu ilişki analiz sonucu elde edilen korelasyon katsayısı ile tespit edilir. Daima +1 ve -1 arasında bir değere sahip olan korelasyon katsayısı 0 ile +1 arasında değer aldığıda pozitif yönlü, 0 ile -1 arasında değer aldığıda ise negatif yönlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir (Çil, 2002: 267-268). Cohen, (1988: 79-81)'e göre korelasyon katsayısı (r), 0,00 ve 0,30 arası “zayıf düzey ilişki”; 0,30 ve 0,70 arası “orta düzey ilişki”; 0,70 ve 1,00 arası “yüksek düzey ilişki” olarak yorumlanmalıdır. Bu çalışmada, korelasyon katsayısının yorumlanması da bu bilgiye istinaden yapılmıştır.

Ankette yer alan yaş, eğitim durumu ve gelir durumu, çalışmanın amacında yer almaması sebebiyle herhangi bir istatistiksel analize tabii tutulmamıştır. Bu bilgiler yalnızca katılımcıların dağılımlarını belirlemek amacıyla toplanmıştır.

4.2. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu bölüm:

- Bireylerin demografik özellikleri ve rekreasyon tercihlerine ilişkin frekans analizi bulguları,
- Bireylerin cinsiyetleri ile zekâ alanları, mesleklerinde kullandıkları güçleri ve çalıştıkları sektör ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiye ilişkin t-testi bulguları,

- Çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiye ilişkin basit korelasyon analizi bulguları,
- Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyen basit korelasyon analizi bulguları,
- Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi inceleyen basit korelasyon analizi bulguları olmak üzere 5 kısımdan oluşmaktadır.

4.2.1. Bireylerin Demografik Özellikleri ve Rekreasyon Tercihlerine İlişkin Frekans Analizi Bulguları

Aşağıda yer alan Çizelge 4.2’de araştırmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ve rekreasyon tercihlerine ilişkin frekans analizi bulguları verilmektedir. Bu tabloya göre, araştırmaya katılan 467 bireyin %47,8’ini kadın, %52,2’sini erkek bireylerin oluşturmaktadır. Bu bireylerin %19,9’u “18-24 yaş”, %38,8’i “25-34 yaş”, %26,8’i “35-44 yaş”, %12,2’si “45-54 yaş” ve %2,4’ü ise “55 yaş ve üzeri” yaş aralığındadır. Çalışılan sektör ve iş gücü bakımından bireylerin %46’sı kamu sektöründe çalışırken %54’ü ise özel sektörde istihdam edilmekte ve %35,3’ü mesleklerinde beden gücünü kullanırken %64,7’si ise mesleklerinde zihin gücünü kullanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, %2,4’ü ilkokul, %7,9’u ortaokul, %28,5’i lise, %9,2’si ön lisans, %42,6’sı lisans ve % 9,4’ü lisansüstü eğitim durumuna sahip bu bireylerin %15’i düşük gelire, %81,2’si orta gelire ve %3,9’u ise yüksek gelire sahiptir.

Çizelge 4.2. Bireylerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans Analizi Bulguları

Demografik Özellikler		N=467	f=%100
Cinsiyet	<i>Kadın</i>	223	47,8
	<i>Erkek</i>	244	52,2
Yaş	<i>18-24 yaş arası</i>	93	19,9
	<i>25-34 yaş arası</i>	181	38,8
	<i>35-44 yaş arası</i>	125	26,8
	<i>45-54 yaş arası</i>	57	12,2
	<i>55 yaş ve üzeri</i>	11	2,4
Sektör	<i>Kamu sektörü</i>	215	46
	<i>Özel sektör</i>	252	54
Meslek gücü	<i>Beden gücü</i>	165	35,3
	<i>Zihin gücü</i>	302	64,7
Eğitim durumu	<i>İlkokul</i>	11	2,4
	<i>Ortaokul</i>	37	7,9
	<i>Lise</i>	133	28,5
	<i>Ön lisans</i>	43	9,2
	<i>Lisans</i>	199	42,6
	<i>Lisansüstü</i>	44	9,4
Gelir	<i>Düşük gelir</i>	70	15
	<i>Orta gelir</i>	379	81,2
	<i>Yüksek gelir</i>	18	3,9

Çizelge 4.3'te yer aldığı üzere, araştırmaya katılan bireylerin %31,5'inin boş zamanlarında sportif etkinliklere, %31,5'inin bireysel etkinliklere, %25,9'unun sosyo-kültürel etkinliklere katıldığı tespit edilmişken %10,9'unun ise sanatsal etkinliklere katıldığı söylenebilmektedir. Verilen cevaplara göre, bu etkinlik grupları içerisinde 65 farklı etkinlik çeşidi belirlenmiştir. 121 bireyin katıldığı sosyo-kültürel etkinlik grubu içerisinde en çok tercih edilen etkinlik çeşidi 31 birey ile %6,6 oranındaki “gezmek, kültürel gezilere katılmak”, sanatsal etkinlik grubu içerisinde en çok tercih edilen etkinlik çeşidi 81 birey ile %17,3 oranındaki “sahne sanatlarını izlemek ve sinemaya gitmek”, sportif etkinlik grubu içerisinde en çok tercih edilen etkinlik çeşidi 64 birey ile %13,7 oranındaki “futbol oynamak” ve bireysel etkinlik grubu içerisinde en çok tercih edilen etkinlik çeşidi 37 birey ile %7,9 oranındaki “kitap okumak” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.3. Bireylerin Rekreasyon Tercihlerine İlişkin Frekans Analizi Bulguları

Rekreasyon Etkinlik Grupları	N=467	f=%100
<i>Sosyo-kültürel Etkinlikler</i>	121	25,9
<i>Sanatsal Etkinlikler</i>	51	10,9
<i>Sportif Etkinlikler</i>	147	31,5
<i>Bireysel Etkinlikler</i>	147	31,5

4.2.2. Bireylerin Cinsiyetleri ile Zekâ Alanları, Mesleklerinde Kullandıkları Güçleri ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkiye İlişkin T-Testi Bulguları

T-testi sonuçlarına göre, bireylerin cinsiyetleri ile sahip oldukları zekâ alanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu kapsamda, araştırmaya katılan kadın bireylerin müzik zekâsının erkeklere oranla daha yüksek olduğu, erkek bireylerin ise doğa zekâsının kadınlara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve Çizelge 4.4'te görselleştirilmiştir. Diğer zekâ alanları ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgulardan hareketle, araştırma kapsamında kurulan H₁₁: “cinsiyet ile zekâ alanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezinin kısmen kabul edildiği söylenebilmektedir.

Çizelge 4.4. Bireylerin Cinsiyetleri ile Zekâ Alanları Arasındaki İlişkiye İlişkin T-Testi Bulguları

Zekâ Alanı	Cinsiyet	Mean	Std. Deviation	Sig.
<i>Müzik Zekâsı</i>	<i>Erkek</i>	3,0189	,84316	,037
	<i>Kadın</i>	3,1839	,86191	
<i>Doğa Zekâsı</i>	<i>Erkek</i>	3,7652	,67053	,000
	<i>Kadın</i>	3,4700	,76708	

Öte yandan bireylerin mesleklerinde kullandıkları güçleri ile (beden gücü-zihin gücü) rekreasyon tercihleri arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılan t-testi sonuçları, sanatsal ve sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme açısından, beden gücüyle çalışan bireylerin zihin gücüyle çalışan bireylere göre bu etkinliklere eğiliminin fazla olduğunu göstermektedir. Bunun aksine zihin gücüyle çalışan bireylerde ise beden gücüyle çalışan bireylere göre sportif etkinlikleri tercih etme eğiliminin yüksek olduğu tespit edilirken bireysel etkinliklere ilişkin anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yani bireysel etkinlikleri tercih etme davranışı, beden gücü veya zihin gücü ile çalışanlara göre farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla araştırma dahilinde kurulan H_{12} : “mesleği icra ederken kullanılan güç ile rekreasyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi büyük ölçüde kabul edilmiştir. İfade edilen bu bulgulara yönelik istatistikî veriler ise Çizelge 4.5’de görselleştirilmiştir.

Çizelge 4.5. Bireylerin Mesleklerinde Kullandıkları Güç ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkiye İlişkin T-Testi Bulguları

Etkinlik Grupları	Mesleği İcra Ederken Kullanılan Güç	Mean	Std. Deviation	Sig.
<i>Sosyo-kültürel Etkinlikler</i>	<i>Beden Gücü</i>	1,8061	,39659	,017
	<i>Zihin Gücü</i>	1,7053	,45667	
<i>Sanatsal Etkinlikler</i>	<i>Beden Gücü</i>	1,9394	,23933	,013
	<i>Zihin Gücü</i>	1,8642	,34310	
<i>Sportif Etkinlikler</i>	<i>Beden Gücü</i>	1,6121	,48875	,012
	<i>Zihin Gücü</i>	1,7252	,44717	
<i>Bireysel Etkinlikler</i>	<i>Beden Gücü</i>	1,6485	,47890	,207
	<i>Zihin Gücü</i>	1,7053	,45667	

4.2.3. Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Bireylerin sahip oldukları zekâ alanları ile her bir rekreasyon etkinlik grubu ayrı ayrı korelasyon analizine tabii tutulmuş ve bu analizler sonucunda, Çizelge 4.6’da de görselleştirildiği üzere, sosyo-kültürel etkinlikler ile zekâ alanları arasında $p < 0,05$ olmadığı için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Daha açık bir ifade ile hiçbir çoklu zekâ alanı sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etmede etkili değildir. Oysaki sosyal zekâ ve sözel zekâ alanına sahip bireylerin, iletişim becerileri ve arkadaş grubunda veya toplum içerisinde kendini ifade etme becerilerinin yanı sıra sosyal ortamlarda bulunmaktan da haz duymaktadırlar. Bu düşünceden hareketle H_1 : “sözel-dilsel zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” ve H_2 : “sosyal-kişilerarası zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikler

arasında anlamlı bir ilişki vardır” kurulmuştur. Ancak elde edilen bu bulgulardan hareketle H_1 ve H_2 reddedilmiştir.

Çizelge 4.6. Çoklu Zekâ Alanları ile Sosyo-Kültürel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,031	,505	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,022	,638	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,049	,293	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,069	,139	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,014	,768	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,089	,056	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,008	,868	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	,050	,278	Anlamlı bir ilişki yoktur.

Yapılan basit korelasyon analizi sonuçlarına göre, sayısal zekâ ve doğa zekâsı ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken diğer zekâ alanları ile sanatsal etkinlikler arasında zayıf da olsa anlamlı ve negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Daha detaylı olarak, sanatsal etkinlikler toplamı ile sayısal-mantıksal zekâ ve doğa zekâsı arasında $p < 0,05$ olmadığı için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla sanatsal etkinlikleri tercih etmede sayısal zekâ ve doğa zekâsının birey üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Öte yandan sözel-dilsel zekâ ($r = -,109$; $p < 0,05$), görsel-uzamsal zekâ ($r = -,121$; $p < 0,05$), müziksel-ritmik zekâ ($r = -,143$; $p < 0,05$), sosyal-kişilerarası zekâ ($r = -,115$; $p < 0,013$), içsel-öze dönük zekâ ($r = -,168$; $p < 0,05$) ve bedensel-kinestetik zekâ ile ($r = -,096$; $p < 0,05$) sanatsal etkinlikler arasında negatif yönde zayıf bir ilişki tespit edilmiştir. Yani bireyin sözel-dilsel zekâ alanı, görsel-uzamsal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, sosyal-kişilerarası zekâ alanı, bedensel-kinestetik zekâ alanı veya içsel-öze dönük zekâ alanı geliştikçe sanatsal etkinliği tercih etme davranışlarında azalma görülür ya da bireylerin sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışları arttıkça söz konusu bu zekâ alanlarının gelişimi olumsuz etkilenecektir. İfade edilen bu bulgular Çizelge 4.7’de görselleştirilmiştir. Sözel-dilsel zekâ alanına sahip olan bireylerin (tiyatro, edebiyat gibi) yazılı ve sözlü sanatlarda başarılı oldukları, görsel-uzamsal zekâ alanına sahip bireylerin (resim, heykel gibi) görsel sanatlarda başarılı oldukları, müziksel-ritmik zekâ alanına sahip bireylerin (müzik aleti çalma, besteleme gibi) sözlü sanatlara yatkın olmaları ve bedensel-kinestetik zekâ alanına sahip bireylerin ise (dans, sahne sanatları gibi) fiziksel sanatları icra etmede becerikli oldukları düşünüldüğünde H_2 : “sözel-dilsel zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır”, H_4 : “görsel-uzamsal zekâ

alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır”, H₅: “müziksel-ritmik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” ve “H₇: “bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezleri kurulmuştur. Bu kapsamda, araştırmadan elde edilen bulgulara göre H₂, H₄, H₅ ve H₇ hipotezleri kabul edilmiştir.

Çizelge 4.7. Çoklu Zekâ Alanları ile Sanatsal Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,109	,018	Zayıf korelasyon
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,055	,239	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,121	,009	Zayıf korelasyon
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,143	,002	Zayıf korelasyon
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,096	,037	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,115	,013	Zayıf korelasyon
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,168	,000	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	-,044	,345	Anlamlı bir ilişki yoktur.

Yapılan bir diğer korelasyon analizi, doğa zekâsı ve bedensel-kinestetik zekâ ile sportif etkinlikleri tercih etme davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösterirken, diğer zekâ alanları ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Daha açık bir şekilde, sözel-dilsel zekâ alanı, sayısal-mantıksal zekâ alanı, görsel-uzamsal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, sosyal-kişilerarası zekâ alanı ve içsel-öze dönük zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında $p < 0,05$ olmadığı için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öte yandan beden-kinestetik zekâ ($r = -,141$; $p < 0,05$) ve doğa zekâsı ile ($r = -,093$; $p < 0,05$) sportif etkinlikleri tercih etme arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur ve bu durum Çizelge 4.8’de görselleştirilmiştir. Söz konusu bu bulgulara istinaden “bireylerin doğa zekâsı ve bedensel-kinestetik zekâsı geliştikçe sportif etkinlikleri tercih etme davranışlarında azalır” ve “sözel-dilsel zekâ alanı, sayısal-mantıksal zekâ alanı, görsel-uzamsal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, sosyal-kişilerarası zekâ alanı ve içsel-öze dönük zekâ alanı sportif etkinlikleri tercih etmede etkili değildir” yorumu yapılabilir. Araştırma kapsamında H₆: “bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” ve H₁₀: “doğa zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezleri, bu iki zekâ alanına sahip bireylerin açık alanlarda yapılan ve vücutlarını kullanarak katılabilecekleri etkinliklere daha yatkın oldukları söylenebilmektedir. Bu ifadeye paralel olarak H₆ ve H₁₀ hipotezleri sınanmış ve araştırma bulgularına göre bu hipotezler kabul edilmiştir.

Çizelge 4.8. Çoklu Zekâ Alanları ile Sportif Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	P	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,034	,461	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,077	,098	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,027	,557	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,006	,894	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,141	,002	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,089	,530	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,050	,283	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	-,093	,045	Zayıf korelasyon

Basit korelasyon analizi sonuçlarına göre, doğa zekâ alanı ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında herhangi bir ilişki bulunamazken, sözel-dilsel zekâ alanı ($r = -,133$; $p < 0,05$), sayısal-mantıksal zekâ alanı ($r = -,131$; $p < 0,05$), görsel-uzamsal zekâ alanı ($r = -,155$; $p < 0,05$), müziksel-ritmik zekâ alanı ($r = -,170$; $p < 0,05$), içsel-öze dönük zekâ alanı ($r = -,170$; $p < 0,05$), bedensel-kinestetik zekâ alanı ($r = -,222$; $p < 0,05$) ve sosyal-kişilerarası zekâ alanı ($r = -,256$; $p < 0,05$) ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında pozitif yönlü ve zayıf bir ilişkinin olduğu tespit edilmiş ve tüm bu ifadeler Çizelge 4.9’da görselleştirilmiştir. Bu istatistikî bulgular, doğa zekâ alanının bireysel etkinlikleri tercih etmede herhangi bir etkisinin olmadığını ancak diğer zekâ alanları geliştikçe bireysel etkinlikleri tercih etme davranışının artacağı şeklinde yorumlanabilir. Sayısal-mantıksal zekâ alanına sahip bireylerde soyut düşünme ve neden sonuç ilişkisi kurma yeteneği gelişmiş olmasından dolayı (kitap okuma, belgesel seyretme gibi) bireysel etkinliklere yöneldiği düşünüldüğünden H_3 : “sayısal-mantıksal zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” ve içsel-öze dönük zekâ alanına sahip bireylerde ise sosyal işlerden çok yalnız başına yürütülen işlere meyilli oldukları düşünüldüğünden H_9 : “içsel-öze dönük zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” kurulmuştur. Araştırma kapsamında bu hipotezler sınanmış ve elde edilen bulgulara göre H_3 ve H_9 hipotezleri kabul edilmiştir.

Çizelge 4.9. Çoklu Zekâ Alanları ile Bireysel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	,133	,004	Zayıf korelasyon
<i>Sayısal-mantıksal</i>	,131	,005	Zayıf korelasyon
<i>Görsel-uzamsal</i>	,155	,001	Zayıf korelasyon
<i>Müziksel-ritmik</i>	,170	,000	Zayıf korelasyon
<i>Bedensel-kinestetik</i>	,222	,000	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	,256	,000	Zayıf korelasyon
<i>İçsel-öze dönük</i>	,170	,000	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	,077	,098	Anlamli bir ilişki yoktur.

4.2.4. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Kadın bireylerin sahip oldukları zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkinin tespiti için her bir etkinlik grubuna ayrı ayrı korelasyon analizi uygulanmış ve elde edilen bulgulara göre, sosyo-kültürel etkinlikler ile kadın bireylerin çoklu zekâ alanları arasında $p < 0,05$ olmadığı için herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Daha açık bir ifade ile kadın bireylerin zekâ alanlarının, sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etmede etkili olmadığı söylenebilmektedir. Bu durum Çizelge 4.10’da görselleştirilmiştir.

Çizelge 4.10. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sosyo-Kültürel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,064	,340	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,003	,966	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,051	,448	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,049	,470	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,036	,596	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,067	,320	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,028	,681	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	,003	,959	Anlamli bir ilişki yoktur.

Çizelge 4.11’e göre, yapılan basit korelasyon analizi sonuçları, kadın bireylerde, sayısal-mantıksal zekâ, müziksel-ritmik zekâ, bedensel-kinestetik zekâ ve sosyal-kişilerarası zekâ ile sanatsal etkinlikler arasında $p < 0,05$ olmadığı için anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını göstermektedir. Yani kadın bireylerin sayısal-mantıksal zekâ alanının, müziksel-ritmik zekâ alanının, bedensel-kinestetik zekâ alanının ve sosyal-kişilerarası zekâ alanının sanatsal etkinlikleri tercih etmede etkisinin bulunmadığı söylenebilmektedir. Bunun aksine sözel-dilsel zekâ ($r = -,135$; $p < 0,05$), görsel-uzamsal zekâ ($r = -,141$; $p < 0,05$), içsel-öze dönük zekâ ($r = -,231$; $p < 0,05$) ve doğa zekâsı ile ($r = -,146$; $p < 0,05$) sanatsal etkinlikler arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle, “sözel-dilsel zekâ alanına, görsel-uzamsal zekâ alanına, içsel-öze dönük zekâ alanına ve/veya doğa zekâ alanına sahip kadın bireylerin bu zekâ alanları geliştikçe sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışları azalır” yorumu yapılabilmektedir.

Çizelge 4.11. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sanatsal Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,135	,044	Zayıf korelasyon
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,107	,112	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,141	,035	Zayıf korelasyon
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,126	,060	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,114	,089	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,125	,062	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,231	,000	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	-,146	,030	Zayıf korelasyon

Kadın bireylerin çoklu zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etme eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan basit korelasyon analizi sonuçları aşağıda yer alan Çizelge 4.12’de yer almaktadır. Çizelge 4.13 incelendiğinde, $p < 0,05$ olmadığı için hiçbir çoklu zekâ alanı ile sportif etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile kadın bireylerin sahip oldukları zekâ alanlarının, sportif etkinlikleri tercih etme davranışı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilmektedir.

Çizelge 4.12. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sportif Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	,100	,135	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,048	,476	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,022	,744	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,041	,542	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,088	,188	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,040	,553	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	,061	,366	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	-,015	,813	Anlamli bir ilişki yoktur.

Çizelge 4.13’te yer alan korelasyon analizi bulgularına göre, kadın bireylerde sözel-dilsel zekâ alanı ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, sayısal-mantıksal zekâ ($r = ,135$; $p < 0,05$), görsel-uzamsal zekâ ($r = ,191$; $p < 0,05$), müziksel-ritmik zekâ ($r = ,192$; $p < 0,05$), bedensel-kinestetik zekâ ($r = ,209$; $p < 0,05$), sosyal-kişilerarası zekâ ($r = ,209$; $p < 0,05$), içsel-öze dönük zekâ ($r = ,173$; $p < 0,05$) ve doğa zekâsı ($r = ,134$; $p < 0,05$) ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında pozitif yönlü ve zayıf bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgulara istinaden kadın bireylerin sözel-dilsel zekâ alanları bireysel etkinlikleri tercih etmede etkili değilken sayısal-mantıksal zekâ

alanı, görsel-uzamsal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, bedensel-kinestetik zekâ alanı, sosyal-kişilerarası zekâ alanı, içsel-öze dönük zekâ alanı ve doğa zekâ alanı geliştikçe bireysel etkinlikleri tercih etme davranışının da arttığı ifade edilebilir.

Çizelge 4.13. Kadın Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Bireysel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	,095	,159	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	,135	,044	Zayıf korelasyon
<i>Görsel-uzamsal</i>	,191	,004	Zayıf korelasyon
<i>Müziksel-ritmik</i>	,192	,004	Zayıf korelasyon
<i>Bedensel-kinestetik</i>	,209	,002	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	,209	,002	Zayıf korelasyon
<i>İçsel-öze dönük</i>	,173	,010	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	,134	,046	Zayıf korelasyon

4.2.5. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Erkek bireylerin sahip oldukları zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkinin tespiti için her bir etkinlik grubuna ayrı ayrı korelasyon analizi uygulanmış ve elde edilen bulgulara göre, sosyo-kültürel etkinlikler ile erkek bireylerin çoklu zekâ alanları arasında $p < 0,05$ olmadığı için herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Diğer bir ifade ile erkek bireylerin çoklu zekâ alanlarının, sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme davranışları üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı söylenebilir. Bu durum Çizelge 4.14'de görselleştirilmiştir.

Çizelge 4.14. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sosyo-Kültürel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	,016	,806	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,057	,372	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,031	,627	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,061	,345	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	,013	,838	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,114	,076	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	,027	,677	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	,038	,552	Anlamlı bir ilişki yoktur.

Çizelge 4.15’de yer alan bulgulara göre, erkek bireylerin müziksel-ritmik zekâ alanı ile ($r = -0,140$; $p < 0,05$) sanatsal etkinlikleri tercih etme eğilimleri arasında negatif yönlü zayıf bir korelasyon bulunduğu söylenebilmektedir. Bunun aksine diğer zekâ alanları ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öyle ki, söz konusu zekâ alanları üzerinde yapılan korelasyon sonuçlarında “p” değerinin 0,05’ten daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu ifadelerden hareketle erkek bireylerin, müziksel-ritmik zekâ alanı geliştikçe sanatsal etkinlikleri tercih etme eğilimlerinin azaldığı ve sözel-dilsel zekâ alanının, sayısal-mantıksal zekâ alanının, görsel-uzamsal zekâ alanının, bedensel-kinestetik zekâ alanının, sosyal-kişilerarası zekâ alanının, içsel-öze dönük zekâ alanının ve doğa zekâ alanının sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Çizelge 4.15. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sanatsal Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,065	,313	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,009	,892	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,076	,237	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,140	,028	Zayıf korelasyon
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,080	,213	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,123	,055	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,058	,369	Anlamlı bir ilişki yoktur.
<i>Doğa</i>	,002	,980	Anlamlı bir ilişki yoktur.

Erkek bireylerin çoklu zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etme arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, sayısal-mantıksal zekâ alanı, görsel-uzamsal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı ve doğa zekâ alanı ile sportif etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yani, bu zeka alanlarının sportif etkinlikleri tercih etme davranışı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Öte yandan sözel-dilsel zekâ ($r = -0,148$; $p < 0,05$), bedensel-kinestetik zekâ ($r = -0,194$; $p < 0,05$), sosyal-kişilerarası zekâ ($r = -0,131$; $p < 0,05$) ve içsel-öze dönük zekâ ($r = -0,155$; $p < 0,05$) ile sportif etkinlikleri tercih etme arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişki; “erkek bireylerin sözel-dilsel zekâ alanları, bedensel-kinestetik zekâ alanları, sosyal-kişilerarası zekâ alanları ve içsel-öze dönük zekâ alanları geliştikçe sportif etkinlikleri tercih etme davranışlarının azalır” şeklinde yorumlanabilmektedir. İfade edilen tüm bu bulgular Çizelge 4.16’da görselleştirilmiştir.

Çizelge 4.16. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Sportif Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	-,148	,021	Zayıf korelasyon
<i>Sayısal-mantıksal</i>	-,081	,206	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Görsel-uzamsal</i>	-,057	,379	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	-,027	,677	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Bedensel-kinestetik</i>	-,194	,002	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	-,131	,041	Zayıf korelasyon
<i>İçsel-öze dönük</i>	-,155	,015	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	-,066	,302	Anlamli bir ilişki yoktur.

Çizelge 4.17’de yer alan basit korelasyon analizi sonuçlarına göre, sözel-dilsel zekâ ($r = ,164$; $p < 0,05$), sayısal-mantıksal zekâ ($r = ,131$; $p < 0,05$), müziksel-ritmik zekâ ($r = ,144$; $p < 0,05$), bedensel-kinestetik zekâ ($r = ,234$; $p < 0,05$), sosyal-kişilerarası zekâ ($r = ,296$; $p < 0,05$) ve içsel-öze dönük zekâ ($r = ,165$; $p < 0,05$) ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında pozitif yönlü anlamli bir ilişki bulunurken, görsel-uzamsal zekâ ve doğa zekâsı ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında $p < 0,05$ olmadığı için anlamli bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu, “erkek bireylerin sözel-dilsel zekâ alanı, sayısal-mantıksal zekâ alanı, müziksel-ritmik zekâ alanı, bedensel-kinestetik zekâ alanı, sosyal-kişilerarası zekâ alanı ve içsel-öze dönük zekâ alanı geliştikçe bireysel etkinlikleri tercih etme davranışı da artmaktadır” ve “görsel-uzamsal zekâ alanı ile doğa zekâ alanı bireysel etkinlikleri tercih etme davranışı üzerinde etkili değildir” şeklinde açıklanabilir.

Çizelge 4.17. Erkek Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Bireysel Etkinlikleri Tercih Etme Arasındaki İlişkiye İlişkin Basit Korelasyon Analizi Bulguları

Çoklu Zekâ Alanları	r	p	Yorum
<i>Sözel-dilsel</i>	,164	,011	Zayıf korelasyon
<i>Sayısal-mantıksal</i>	,131	,040	Zayıf korelasyon
<i>Görsel-uzamsal</i>	,120	,061	Anlamli bir ilişki yoktur.
<i>Müziksel-ritmik</i>	,144	,024	Zayıf korelasyon
<i>Bedensel-kinestetik</i>	,234	,000	Zayıf korelasyon
<i>Sosyal-kişilerarası</i>	,296	,000	Zayıf korelasyon
<i>İçsel-öze dönük</i>	,165	,010	Zayıf korelasyon
<i>Doğa</i>	,039	,547	Anlamli bir ilişki yoktur.

Araştırmaya katılan bireylerin çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiye bakıldığında gerek katılımcıların genelinde gerekse cinsiyet açısından bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda kadın ve erkek bireylerin çoklu zekâ alanlarına göre rekreasyon tercihleri karşılaştırılmış ve aşağıda yer

alan Çizelge 4.18’de detaylı bir şekilde görselleştirilmiştir. Çizelge 4.18’e göre, sosyo-kültürel etkinlikler ile hiçbir zekâ alanı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sanatsal etkinlikleri tercih etme ile zekâ alanları cinsiyete göre karşılaştırıldığında, kadın bireylerin erkek bireylere göre daha fazla zekâ alanının bu etkinlik grubuyla ilişkisi olduğu görülmektedir. Nitekim kadın bireylerin sözel, görsel, içsel ve doğacı zekâ alanları sanatsal etkinliğe katılmayı etkilerken, erkeklerin yalnızca müziksel zekâ alanı bu etkinlik grubunda etkilidir. Sportif etkinliklere bakıldığında ise bu durumun tam tersi olarak, erkek bireyler sözel, bedensel, sosyal ve içsel olmak üzere 4 zekâ alanından etkilenirken, kadın bireylerin hiçbir zekâ alanından etkilendiği söylenemez. Öte yandan, kadın bireylerin yalnızca sözel zekâ alanları, bireysel etkinlik grubunu tercih etmede etkisiz bulunmuşken, erkek bireylerin ise görsel ve doğacı zekâ alanlarının bu etkinlik grubunu etkilemediği görülmektedir. Araştırma kapsamında kurulan H_{13} : “cinsiyet ve çoklu zeka alanları ile rekreasyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi kabul edilmiştir.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse bazı çoklu zekâ alanları bazı etkinlik gruplarını etkilerken, bu duruma cinsiyet değişkeni de dâhil edildiğinde anlamlı farklılıkların olduğu söylenebilmektedir.

Çizelge 4.18. Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

ERKEK YORUM	KADIN YORUM	GENEL YORUM
Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil	Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil	Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil
Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Zayıf Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil	Zayıf Anlamlı değil Zayıf Anlamlı değil Anlamlı değil Anlamlı değil Zayıf Zayıf	Zayıf Anlamlı değil Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Anlamlı değil

Çizelge 4.18. Bireylerin Çoklu Zekâ Alanları ile Rekreasyon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

REKREASYON ETKİNLİK GRUPLARI	ÇOKLU ZEKÂ ALANI	GENEL YORUM	KADIN YORUM	ERKEK YORUM	REKREASYON ETKİNLİK GRUPLARI	ÇOKLU ZEKÂ ALANI
SPORTİF ETKİNLİKLER	Sözel-Dilsel Mantıksal-Matematiksel Görsel-Uzamsal Müziksel-Ritmik Bedensel-Kinestetik Sosyal-Kişilerarası İçsel-Öze Dönük Doğacı	Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Zayıf Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Zayıf	Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil	Zayıf Anamlı değil Anamlı değil Anamlı değil Zayıf Zayıf Zayıf Anamlı değil	SOSYO-KÜLTÜREL ETKİNLİKLER	Sözel-Dilsel Mantıksal-Matematiksel Görsel-Uzamsal Müziksel-Ritmik Bedensel-Kinestetik Sosyal-Kişilerarası İçsel-Öze Dönük Doğacı
BİREYSEL ETKİNLİKLER	Sözel-Dilsel Mantıksal-Matematiksel Görsel-Uzamsal Müziksel-Ritmik Bedensel-Kinestetik Sosyal-Kişilerarası İçsel-Öze Dönük Doğacı	Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Anamlı değil	Anamlı değil Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf	Zayıf Zayıf Anamlı değil Zayıf Zayıf Zayıf Zayıf Anamlı değil	SANATSAL ETKİNLİKLER	Sözel-Dilsel Mantıksal-Matematiksel Görsel-Uzamsal Müziksel-Ritmik Bedensel-Kinestetik Sosyal-Kişilerarası İçsel-Öze Dönük Doğacı

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin sahip oldukları zekâ alanlarının belirlenerek hangi zekâ alanının, hangi rekreasyon etkinlik grubunu nasıl etkilediğini, bu etkinin cinsiyetle olan ilişkisini ve meslekte kullanılan mesleki güç ile rekreasyon etkinliğini tercih etme arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmanın; rekreasyon talebini oluşturan bireylerin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak adına yönetim organlarının rekreasyon politika ve planlarına, ticari rekreasyon işletmelerinin pazarlama faaliyetlerine, işletme yöneticilerinin insan kaynakları faaliyetlerine ve konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünüldüğünden, büyük önem arz etmektedir.

Araştırma verilerinin Ankara’da istihdam edilen, 18 yaşını doldurmuş, kamu veya özel sektör çalışanlarından oluşması ve öğrenciler, ev hanımları, emekliler gibi aktif iş yaşamı bulunmayan bireylerle, dönemsel, yarı zamanlı veya geçici olarak şehir dışından Ankara’ya gelerek çalışan bireylerin araştırma kapsamı dışında tutulması bu çalışmanın sınırlılığı olarak kabul edilmektedir. Kapsam dahilinde, demografik özellikler ile rekreasyon tercihlerinin ve çoklu zekâ alanlarının ölçüldüğü 2 temel bölümden oluşan anket formu, kağıt ve internet üzerinden 467 katılımcıya ulaştırılmış ve ifadelerden kendilerine uygun olanları işaretlemeleri istenmiştir. Bu işlem yaklaşık olarak 03.02.2018 – 11.03.2018 tarihleri arasında 5 hafta sürmüştür.

Anketlerin toplanmasının akabinde veriler, SPSS istatistik paket programına aktarılmış ve üç aşamada analiz edilmiştir. Birinci aşamada, bireylerin demografik özellikleri, boş zamanlarında en çok hangi etkinlik grubunu ve bu etkinlik grupları içerisinde en çok hangi etkinlikleri tercih ettiğini belirlemeye yarayan frekans analizi, ikinci aşamada, bireylerin cinsiyetleri ile zekâ alanları, mesleklerinde kullandıkları güçleri ile rekreasyon tercihleri ve çalıştıkları sektörle rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla t-testi analizleri kullanılmıştır. Son olarak ise, çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi belirlemek ve bu ilişkinin cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla basit korelasyon analizi uygulanmıştır.

Verilerin analizleri sonucunda, geliştirilen hipotezlerin kabul edilebilirliği sınanmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Sözel-dilsel zekâ; iletişim kurma, açıklama, ikna etme, dili etkin kullanma kapasitesi bakımından gelişmişliği ifade etmektedir (Temur, 2013: 176). Bu kapsamda hipotez 1: “Sözel-dilsel zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” ve hipotez 2: “Sözel-dilsel zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” kurulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, sözel-dilsel zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış (Çizelge 4.6) dolayısıyla hipotez 1 reddedilmişken, sözel-dilsel zekâ alanı ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin varlığı tespit edilmiş (Çizelge 4.7) ve hipotez 2 kabul edilmiştir. Daha geniş bir ifade ile “bireylerin sözel-dilsel zekâ alanları geliştikçe sanatsal etkinlikleri tercih etme eğilimleri azalır” yorumunu yapmak mümkündür.

Sayısal-mantıksal zekâ alanı gelişmiş bireyler, “sayılarla düşünme, hesaplama, sonuç çıkarma, mantıksal ilişkiler kurma, problem çözme, eleştirel düşünme, bilginin parçaları arasında ilişkiler kurma” becerileri gelişmiş bireylerdir (Vural, 2005: 241). Kısacası olayları olabildiğince tekilleştirip soyut düşünme ile birleştirme yetenekleri gelişmiştir. Bu bilgiden hareketle hipotez 3: “sayısal-mantıksal zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” kurulmuştur. Basit korelasyon analizi sonuçlarına göre, sayısal-mantıksal zekâ alanı ile bireysel etkinlikleri tercih etme arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişkinin olduğu tespit edilmiş (Çizelge 4.9), dolayısıyla hipotez 3 kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle, bireylerin sayısal-mantıksal zekâ alanı geliştikçe bireysel etkinlikleri tercih etme davranışları artmaktadır.

Bu çalışmadaki hipotez 4’te, görsel-uzamsal zekâ alanı ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki beklenmiştir. Nitekim görsel-uzamsal zekâ alanı gelişmiş bireyler, sanat ve proje aktivitelerini, görsel sunuşları, tasarım ve çizimden zevk almaktadırlar (Özden, 2003: 116). Yapılan analizlerin sonuçları da görsel-uzamsal zekâ alanı ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında negatif yönlü zayıf bir ilişkinin bulunduğunu göstermiştir (Çizelge 4.7). Yani, “bireylerin görsel-uzamsal zekâ alanı geliştikçe sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışları azalmaktadır” yorumunun yapılması mümkündür.

Araştırma kapsamında kurulan hipotez 5’te, müziksel-ritmik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki beklenmiştir. Öyle ki, müziksel-ritmik zekâ alanı gelişmiş bireylerin, ritmik ve müziksel bileşenleri algılama, ayırımı yapma,

dönüştürme ve müzik formlarını ifade etme, müzik aleti çalma ve ritme duyarlılık gibi becerilerinin de geliştiği ifade edilmektedir (Armstrong, 2009: 7). Yapılan analizlerden elde edilen bulgular ise bu iki değişken arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.7). Dolayısıyla kabul edilen hipotez 5'e, "müziksel-ritmik zekâ alanı gelişmiş bireylerin sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışları azalır" yorumu yapılabilmektedir.

Bedensel-kinestetik zekâ alanı, beyin ve beden iletişimi, koordinasyon, harmoni ve kas hareketlerinin gelişiminin yanı sıra taklit yeteneği, rol yapma, dans, drama ve tiyatro oyunu gibi sahne etkinliklerini sergileme yeteneklerinin gelişimini de açıklayan zekâ alanıdır (Vural, 2005: 248; Özden, 2003: 118). Bu sebeple hipotez 6: "bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır" ve hipotez 7: "bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır" kurulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, bedensel-kinestetik zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuşken (Çizelge 4.8), sanatsal etkinlikler arasında negatif yönlü çok zayıf bir ilişki bulunmuştur (Çizelge 4.7). Dolayısıyla hipotez 6 ve hipotez 7 kabul edilmiştir. Daha geniş bir ifadeyle, bireylerin bedensel-kinestetik zekâ alanı geliştikçe sportif ve sanatsal etkinlikleri tercih etme davranışlarında azalma olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında kurulan hipotez 8'de sosyal-kişilerarası zekâ alanı ile sosyo-kültürel etkinlikleri tercih etme arasında anlamlı bir ilişki beklenmiştir. Nitekim sosyal-kişilerarası zekâ alanı; "insanlarla sözlü veya sözsüz iletişim kurma, grupta işbirliği içinde çalışma, karşıdaki kişinin bakış açısıyla dinleme, empati kurma, bir bireyin ruhsal durumunu, duygularını anlama ve etkileme, sinerji kazanma ve yaratma becerisi" olarak tanımlanmıştır (Akinçlı, 2014: 420). Yapılan analizler sonucunda ise bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış (Çizelge 4.6) ve hipotez 8 reddedilmiştir.

İçsel-öze dönük zekâ, "insanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini değerlendirebilme ve kendisiyle ilgili hedefler oluşturabilme becerisi" olarak açıklanabilmektedir (Vural, 2005: 256). Bu bilgiden hareketle hipotez 9: "içsel-öze dönük zekâ alanı ile bireysel etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır" kurulmuştur. Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre, söz konusu bu iki değişken arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve dolayısıyla hipotez 9 kabul

edilmiştir. Elde edilen bu sonuç ise, “bireylerin içsel-öze dönük zekâ alanı geliştikçe bireysel etkinlikleri tercih etme davranışları da artar” şeklinde yorumlanabilmektedir.

Çoklu zekâ kuramına sonradan eklenen doğacı zekâyâ göre, bu zekâ alanı gelişmiş bireyler seyahat etmeyi, belgesel seyretmeyi, kendilerine özgü outdoor aktiviteleri düzenlemeyi ve katılmayı sever, doğanın insan üzerindeki etkisini ve insanın doğa üzerindeki etkisine karşı büyük merak içindedirler (Özden, 2003: 21). Sportif etkinliklere bakıldığında birçok etkinliğin doğal ortamda gerçekleştirildiğini görülmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırma kapsamında hipotez 10: “doğacı zekâ alanı ile sportif etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır” kurulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, kurulan bu hipotez doğrulanmış ve doğacı zekâ alanı ile sportif etkinlikleri tercih etme davranışı arasında çok zayıf da olsa negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Çizelge 4.8). Diğer bir ifadeyle bireylerin doğacı zekâ alanları geliştikçe sportif etkinlikleri tercih etme davranışlarının azaldığı sonucuna varılabilir.

Araştırma kapsamında kurulan hipotez 11’de çoklu zekâ alanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi beklenmektedir. Bu amaca istinaden yapılan t-testi sonucuna göre, bu farklılık yalnızca müziksel zekâ ve doğacı zekâ üzerinde görülmektedir (Çizelge 4.4). Daha geniş bir ifadeyle, kadın bireylerin müziksel zekâ alanlarının erkek bireylere göre, erkek bireylerin ise doğa zekâsının kadın bireylere göre daha gelişmiş olduğu söylenebilir. Bu bulguya istinaden hipotez 11 kısmen de olsa kabul edilmiştir.

Öte yandan bireylerin mesleklerinde kullandıkları güç ile rekreasyon tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin olabileceği düşüncesiyle kurulan hipotez 12’de yapılan t-testi sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Nitekim Çizelge 4.5’de da görselleştirildiği üzere, mesleklerinde beden gücünü kullanan bireylerin daha çok sosyo-kültürel ve sanatsal etkinliklere yöneldiği, zihin gücünü kullanan bireylerin ise daha çok sportif etkinliklere yöneldiği saptanmıştır. Sportif etkinliklerde, sosyo-kültürel ve sanatsal etkinliklere göre beden gücünün daha fazla kullanıldığı düşünüldüğünde elde edilen bu bulgu rekreasyon teorileri içerisinde yer alan atık enerji teorisi ve seçenek teorisi ile de örtüşmektedir. Nitekim atık enerji teorisi, fiziksel hareket bakımından kısır bir gün geçiren bireylerin vücutlarında fazla enerjinin biriktiğini ve bu enerjinin ise rekreasyon etkinlikleri ve oyun ile atılabileceğini savunurken, seçenek teorisi ise sürekli fiziksel güç ve stres içeren bir süreç içerisinde çalışan bireylerin rahatlatıcı ve hareketin az olduğu rekreasyon

etkinliklerini tercih ettiklerini (Spencer'dan aktaran Tekin, 2016: 56), kapalı bir mekânda veya masa başında zihinsel bir süreç içerisinde çalışan bireylerin ise balık tutma, yürüyüş yapma, spor yapma gibi hareketin yoğun olarak bulunduğu etkinlikleri tercih ettiklerini savunmaktadır (Tekin, 2016: 58).

Bu çalışmadaki hipotez 13'te çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkinin cinsiyete göre farklılaşması beklenmektedir. Bu hipotezi sınamak amacıyla çoklu zekâ alanları ve bu alanlara göre tercih edilen rekreasyon etkinliklerinin cinsiyete göre karşılaştırılması Çizelge 4.18'de verilmiştir. Buna göre, çoklu zekâ alanları ile sosyo-kültürel etkinlikler arasında herhangi bir ilişki ve cinsiyet bazında farklılık bulunamamıştır. Çoklu zekâ alanlarının rekreasyon tercihleri üzerindeki etkisi cinsiyet bazında karşılaştırıldığında, kadın bireylerin sözel, görsel, içsel ve doğacı zekâ alanlarının, sanatsal etkinliklere yönelik tercihleri etkilediği görülürken bu zekâ alanlarında erkeklerde herhangi bir etki görülmemektedir. Öte yandan erkek bireylerde ise müziksel zekânın, sanatsal etkinliklere yönelik tercihleri etkilediği görülürken kadın bireylerde müziksel zekâ alanı ile sanatsal etkinlikler arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Başka bir sonuca göre, kadın bireylerin zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etmeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken erkek bireylerin sözel, bedensel, sosyal ve içsel zekâ alanları ile sportif etkinlikleri tercih etmeleri arasında bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Son olarak bireysel etkinlikler bazında kadın bireyler yalnızca doğacı zekâdan etkilenmezken, erkek bireyler ise yalnızca sözel zekâdan etkilenmemektedirler. Çıkarılan bu sonuçlar haricinde, cinsiyete göre başka bir farklılık bulunamamış olsa da, ortaya konulan bu bilgiler ışığında hipotez 13 kısmen kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında ulaşılan bu sonuçlara istinaden çoklu zekâ alanlarının rekreasyon tercihleri üzerinde zayıf da olsa etkisinin bulunduğu söylenebilmektedir. Türkiye'de benzer bir çalışma Müftüler (2008) tarafından yapılmıştır. Ancak o çalışma doğrudan eğitim-öğretim dönemindeki öğrencilere yönelik olduğundan bu çalışmadan ayrılmaktadır. Örneklem grubunun farklı olması, sonuçları da doğrudan etkilemiştir. Müftüler (2008) çalışmasında, çoklu zekâ alanları ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi genel anlamda pozitif yönlü bulmuşken bu çalışmada ise genel anlamda negatif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Söz konusu bu örtüşmezlik, yeni çalışmalara konu olabileceğinden literatürün gelişmesine katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Öte yandan, elde edilen bu negatif yönlü ilişki, ticari rekreasyon işletmelerinin tüketici davranışlarını anlamasını kolaylaştırabilir ve dolayısıyla hedef tüketici kitlesi oluşturma, bu tüketici kitlesine yönelik yeni ürün geliştirme gibi pazarlama faaliyetlerine de katkı sağlayabilir.

Araştırmada elde edilen sonuçların negatif yönlü olması, bireylerin gelişmiş zekâ alanlarına yönelik rekreatif etkinliklere karşı doyum sağladığı düşüncesinin oluşmasına neden olmuştur. Örneğin, bedensel-kinestetik zekâ alanı gelişmiş bir birey, fiziksel etkinlikleri çok yoğun yapmış ve bu etkinliklerden sıkılmış olabilir veya fiziksel etkinliklerde başarılı olduğu için diğer etkinliklerde de aynı başarıyı yakalamak adına fiziksel etkinliklere yönelimini azaltıyor olabilir. Bu noktada devlet yönetim organları ve ticari rekreasyon işletmeleri bireylerin gönüllü olarak katılacakları ve diğer zekâ alanlarına hitap eden yeni etkinlikler üretmesi gerekmektedir.

İşveren ve/veya yöneticiler elde edilen bu sonuçlardan hareket ederek iş görenlerin performanslarını arttırıcı faaliyetler içerisine girebilirler. Durağan ve sabit bir iş yükü altına giren iş görene, hareketin yoğun olduğu etkinlikler sunulabilir veya aksine fiziksel gücünü yoğun kullanan bir iş gören, sanatsal veya sosyo-kültürel etkinliklere yönlendirilebilir.

Ortaya konulan tüm bu bulgulara ve konuyla ilgili yapılmış çalışmalara dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Elde edilen bulgular ile Seçenek Teorisi ve Atık Enerji Teorisi'nde de belirtildiği üzere iş görenler sürekli aynı işi yapmaktan sıkılabilir ve zamanla iş performansları düşebilir. İş görenlerin düşen bu performansını arttırmak amacıyla işletmeye, haftanın elemanı, ayın elemanı gibi uygulamalar getirilmeli ve haftanın veya ayın elemanı seçilen iş görenin mesleğinde kullandığı güce göre bir etkinliğe katılması sağlanabilir. Böylece iş görenin işletmeye sadakati artabilir ve dolayısıyla bu da performansını etkileyebilir.
2. Devlet yönetim organları her bireye rekreasyona katılım imkânı sağlamalıdır. Bu sebeple, bünyelerinde bulunan aile yaşam merkezlerine, müzelere, açık rekreasyon alanlarına, kültür merkezlerine, spor merkezlerine ve gençlik merkezlerine lisans mezunu rekreasyon uzmanları istihdam etmelidir.
3. Rekreasyonun “gelişigüzel geçirilen boş zaman dilimi” anlayışının yok edilmesi, bunun yerine “kaliteli, sağlıklı geçirilen zaman dilimi” olarak algılanması ve toplum olarak

rekreasyon bilincinin yerleşmesi için ticari rekreasyon işletmelerine yönelik devlet teşviklerinin artması, bu işletmelerin kurulması yolunda önlerini açıcı politikalar geliştirilmesi ve bu işletmelerin sunduğu/sunacağı aktivitelerin yakından takip edilerek denetlenmesi sağlanmalıdır. Nitekim rekreasyon işletmeleri bireylere doğru rekreatif etkinlikleri sunamazsa ortaya atipik davranışların çıkması da olasılık dâhilindedir. Bu denetim için ise yine alanında uzmanlaşmış lisansüstü eğitim derecesine sahip bireyler istihdam edilmelidir.

4. Zekâ ve rekreasyon tercihleri üzerine Türkçe literatürde az sayıda çalışmanın bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle araştırmacılar bu konu üzerine yoğunlaşabilirler. Bu çalışma yalnızca çoklu zekâ kuramıyla sınırlı kalmıştır. Bu kapsamda yalnızca çoklu zekâ alanları değil, duygusal zekâ, pratik zekâ, analitik zekâ gibi diğer zekâ yaklaşımları ve hatta eğitim bilimleri kapsamında değerlendirilen öğrenme teorileri ile rekreasyon tercihleri arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik çalışmalar yürütebilirler.
5. Ticari rekreasyon işletmeleri, beden gücü ile çalışan iş görenlere yönelik yaratıcı ve farklı sanatsal ve sosyo-kültürel faaliyetler, zihin gücü ile çalışan iş görenlere ise bireylerin profiline uygun, hareketin yoğun olarak kullanıldığı sportif etkinlikler düzenleyerek potansiyel talebi karşılayacak arzı oluşturabilirler. Hatta sanatsal ve sosyo-kültürel etkinliklerin içerisine kısmen hareketlilik içeren fonksiyonlar eklenmesi sağlanarak beden gücü ile çalışanların da spor yapmaları teşvik edilebilir. Örneğin, bir skece seyirci olarak katılan bireyler kısa bir süre için sahnede oyuncu olarak değerlendirilebilir.
6. Araştırma sonuçlarına göre hiçbir zekâ alanının sosyo-kültürel etkinlikler üzerinde etkisinin bulunmaması ve zekâ alanlarıyla rekreasyon tercihleri arasında pozitif yönlü ilişkisi bulunan tek etkinlik grubunun bireysel etkinlikler olması gelecekteki çalışmalar tarafından irdelenebilir.
7. Rekreasyon tercihlerini belirlemeye çalışan bu tip çalışmalarda yalnızca iş gören bireyler değil öğrenciler, ev hanımları, emekliler üzerine de gidilebilir. Zira ticari rekreasyon işletmeleri açısından maddi gücü bulunan iş görenler büyük arzı oluşturabilir ancak sahip olunan boş zaman açısından ise öğrenciler, ev hanımları ve emekliler ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adair, J. ve Adair, T. (1999). *Zaman Yönetimi*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Ağaoğlu, Y.Z. (2013). Belediye Başkanlarının Serbest Zaman Yaklaşımları. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 20-28.
- Akesen, A. (1984). Açık Hava Rekreasyonunda Bazı Temel Kavramlar ve Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, B Serisi*, 34(1), 130-137.
- Akınoğlu O. (2014). Çoklu Zekâ Kuramı., B. Oral (Editör). *Öğrenme, Öğretme, Kuram ve Yaklaşımları*. Üçüncü Baskı. Ankara: Pegem Akademi, s. 413-428.
- Ardahan, F. ve Lapa, Y.T. (2010). Outdoor Recreation: The Reasons and Carried Benefits for Attending Outdoor Sports of the Participant of Cycling and/or Trekking activities. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 1327-1341.
- Ardahan, F., Turgut, T. ve Kalkan, A.K (2016). *Her Yönüyle Rekreasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple Intelligences in the Classroom*. (3. Edition), Association for Supervision and Curriculum Development.
- Arslan, S. (1999). *Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon (Boş Zaman Değerlendirme) Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Ankara İli Örneği*. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Arslan, S. (2013). *Yetişkin Eğitimi Bakış Açısıyla Serbest Zaman-Rekreasyon ve Serbest Zaman Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aslan, N. ve Cansever, B.A. (2012). Ergenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 23-35.
- Aygül, İ. (2015). *Tunceli Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Çoklu Zekâ Alanları ile Öğrenme Stillerinin İncelenmesi*. Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Aytaç, Ö. (2002). Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 231-260.
- Azar, A. (2006). Lisede Seçilen Alan ve ÖSS Alan Puanları ile Çoklu Zekâ Profilleri Arasındaki İlişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 46, 157-174
- Bahar, H.H. (2008). Cinsiyet ve Branşa Göre Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 117-140.
- Başbay, A. (2000). *Çoklu Zekâ Kuramına Göre Eğitim Programları ve Sınıf İçi Etkinliklerin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Böge, E. (1992). *Tüketici Davranışı ve Karar Verme, Pazarlama*, Editör: Mithat Üner. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Buhrman, H. and Bratton R. (1978). Athletic Participation and Deviant Behaviour of High School Girls in Alberta. *Review of Sport an Leisure*, 3(2), 25-41.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F. (2005). Serbest Zaman Etkinliklerinin Gençlerin Psiko-Sosyal Durumlarına İlişkin Algısı Üzerindeki Rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44(3), 173-177.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (23. Basım), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ceylan, M. (2009). *Rekreasyonel Uçurtma Sörfü ve Rüzgar Sörfü Yapan Bireylerin Atılganlık, Tükenmişlik, Depresyon, Öfke, Sosyotropi ve Otonomi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, (2. Edition), New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cowart, B.L., Saylor, C., Dingle, A. and Mainor, M. (2004). Social Skills and Recreational Preferences of Children With and Without Disabilities. *North American Journal of Psychology*, 6(1), 27-42.
- Crawford, D., Jackson, E. and Godbey, G. (1991). A Hierarchical Model of Leisure Constraints. *Leisure Sciences*, 13, 309-320.
- Çil, B. (2002). *İstatistik*. (3. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Davis, R.K. (1963). Recreation Planning as an Economic Problem. *Natural Resources Journal*, 3(2), 238-249.
- De-Freitas, C.R. (2015). Weather and Place-Based Human Behavior: Recreational Preferences and Sensitivity. *International Journal of Biometeorology*, 59(1), 55-63.
- Demir, C. (2001). *Milli Parklarda Turizm ve Rekreasyon Faaliyetlerinin Sürdürülebilirliği: Türkiye'deki Milli Parklara Yönelik Bir Uygulama*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Demirel, Ö., Başbay, A. ve Erdem, E. (2006). *Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulama*. (1. Basım), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Edginton, C.R. and Ford, M.P. (1985). *Leadership in Recreation and Leisure Service Organizations*. New Jersey: J. Wiley Sons.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Erkuş, A. (1998). Goleman'ın Duygusal Zekâ Görüşünün Psikometrik Açıdan Eleştirisi ve Dinamik Etkileşimsel Model Önerisi. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, 1, 31-40.

- Ermiş, E., İmamoğlu, O. ve Erilli, N.A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bedensel ve Sosyal Çoklu Zekâ Puanlarında Sporun Etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 23-29.
- Feldman, R.S. (2011). *Understanding Psychology*. (10. Edition), Library of Congress Cataloging.
- Gall, F.J. (1835). *On The Function of The Brain and of Each of Its Parts: Observation On The Possibility of Determining The Instincts, Propensities, and Talents, or The Moral and Intellectual Dispositions of Men and Animals, by The Configuration of The Brain and Head*. USA: Boston, Marsh, Capen & Lyon.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence Reframed*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (2010). *Zihin Çerçevesleri Çoklu Zekâ Kuramı*. (Çev. Ebru Kılıç), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gediz, S. (2012). *Kamu Hizmeti Olarak Rekreasyon Etkinlikleri Kapsamında Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri Batı Akdeniz Bölgesi Gençlik Merkezleri Analizi*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Gomaa, S.A. (2015). The Effect of Recreational Fields on Multiple İntelligence of Alexandria University's Studens. *Journal of Applied Sports Science*, 5(1), 75-88.
- Göral, Ş. ve Karaküçük, S. (2016). Boş Zaman Tarihi., S. Karaküçük (Editör). *Rekreasyon Bilimi* Ankara: Gazi Kitabevi, s. 5-42.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2009). *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi*. (Genişletilmiş 2. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hazar, A. (2014). *Rekreasyon ve Animasyon*. (Genişletilmiş 4. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Helle, T. and Sarkela, M. (1993). The Effect of Outdoor Recreation on Range Use by Semi-Domesticated Reindeer. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 8(1-4), 123-133.
- Iso-Ahola, S.E. and Allen, J.R. (1982). The Dynamics of Leisure Motivation: The Effects of Outcome on Leisure Needs. *Journal Research Quarterly fot Exercise and Sport*, 53(2), 141-149.
- İnternet: <http://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=102&locale=tr>, adresinden 10 Ocak 2018'de alınmıştır.
- İnternet:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59db2c135e4247.95355533, adresinden 01 Eylül 2017'de alınmıştır.
- İnternet:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59db516d024276.55728374, adresinden 01 Eylül 2017'de alınmıştır.

- Jenny, J.H. (1955). *Introduction to Recreation Education*. Philadelphia and London: Saunders Company.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. (5. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme*. (6. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. ve Akgül, B.M. (2016). *Ekorekreasyon: Rekreasyon ve Çevre*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özü, Ö. (2012). Çoklu Zeka Kurâmı., Z. Kaya (Editör). *Öğrenme ve Öğretmen: Kuramlar, Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi. s. 119-140.
- Koç, H. ve Topaloğlu, M. (2012). *İşletmeciler İçin Yönetim Bilimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kozağaç, Z.B. (2015). *Matematik Bölümü Öğretmen Adaylarının Çoklu Zekâ Alanlarının Belirlenmesi ve Sosyal Becerileri ile Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi*. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
- Kraus, R.G. (1985). *Recreation Program Planning Today*. London: Scott Foresman and Company.
- Kul, M. (2015). Exploring the Impact of Sports Participation on Multiple Intelligence Development of High School Female Students. *Educational Research and Reviews*, 10(14), 2006-2011.
- Kurar, İ. ve Baltacı, F. (2014). *International Journal of Science Culture and Sport*, 1(2), 39-52.
- Kurdoğlu, O. ve Düzgüneş, E. (2011). Artvin Kent Ormanlarının Rekreasyon Olanakları ve Kullanıcı Tercihlerinin İrdelenmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 12(2), 199-210.
- Kutiel, P., Zhevelev, H. and Harrison, R. (1999). The Effect of Recreational Impacts on Soil and Vegetation of Stabilised Coastal Dunes in the Sharon Park, Israel. *Ocean & Coastal Management*, 42(12), 1041-1060.
- Küçük, K. (2017). *Örgütlerde Düzenlenen Rekreasyon Etkinliklerini Çalışanların Yabancılaşma Düzeyleri İle İlişkisi*. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Liddle, M.J. and Scorgie, H.R.A. (1980). The Effects of Recreation on Freshwater Plants and Animals: A Review. *Biological Conservation*, 17(3), 183-206.
- Mansuroğlu, S. (2002). Akdeniz Üniversitesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Özellikleri ve Dış Mekân Rekreasyon Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 53-62

- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McGowan, C.P. and Simons, T.R. (2006). Effects of Human Recreation on the Incubation Behavior of American Oystercatchers. *The Wilson Journal of Ornithology*, 118 (4): 485-493.
- McLean, D., Hurd, A.R. and Anderson, D.M. (2017). *Kraus' Recreation and Leisure in Modern Society*. (11. Edition), Massachusetts: Jones & Barlett Learning.
- Meyer, H.D., Brightbill, C.K. and Sessoms D. (1969). *Community Recreation: A Guide to Its Organization*. USA: Prentice Hall, Virginia.
- Morgan, R. (1999). Preferences and Priorities of Recreational Beach Users in Wales, UK. *Journal of Coastal Research*, 15(3), 653-667.
- Müftügil, S. (1993). *Dinlence ve Turizm İlişkisi*. (Derleyen: Ş. Yarcan), Seyahat Yönetimi, İstanbul: Boğaziçi Yayını.
- Müftüler, M. (2008). *Muğla Üniversitesi'nde Okuyan Öğrencilerin Çoklu Zekâ Alanlarına Göre Rekreasyon Tercihlerinin Belirlenmesi*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Nagla, E. and Kassem, K. (2015). The Effect of Recreational Activities on Emotional Intelligence and Psychological Security Level and Their Relationship to the Level of Academic Achievement of the Juvenile Crime in the Eastern Region (Dammam)in Saudi Arabia. *Science, Movement and Health*, 14(2), 127-134.
- Oktay, H.E. (2011). *Akarsu Kıyılarına Yönelik Halkın Rekreatyonel Tercihlerinin Boğaçay ve Yakın Çevresi Özelinde İrdelenmesi*. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Onsekiz, D. ve Emür, S.H. (2008). Kent Parklarında Kullanıcı Tercihleri ve Değerlendirme Ölçütlerinin Belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(24), 69-105.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. (Geliştirilmiş 5. Baskı), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Psikolojik Testler*. (12. Basım) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin Serbest Zaman Aktivitelerine Katılmama Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 126-131.
- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Bosna Hersek: International Burch University.
- Reeder, R. and Brown, D. (2005). *Rural Areas Benefit From Recreation and Tourism Development*, 3(4), 28-33.

- Rojek, C. (2010). Leisure and Emotional Intelligence. *World Leisure Journal*, 52(4), 240-252.
- Sabbağ, Ç. ve Aksoy, E. (2011). Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 10-23.
- Sabuncuoğlu, Z., Paşa, M. ve Kaymaz, K. (2010). *Zaman Yönetimi*. (2. Baskı), İstanbul: Beta Basım.
- Schafer, W.E. (1969). Some Social Sources and Consequences of Interscholastic Athletics: The Case of Participation and Delinquency. *International Review of Sport Sociology*, 4, 63-79.
- Scout, M. (1995). *Zaman Yönetimi*. İstanbul: Rota Yayıncılık.
- Segrave, J.O. and Chu, D. (1978). Athletics and Juvenile Delinquency. *Review of Sport and Leisure*, 3(2), 1-24.
- Serin, U. (2008). *İzmir İlinde Görev Yapan Fen Alanı Öğretmenlerinin Öğretme Strateji ve Stilleri ile Tercih Ettikleri Öğretim Yöntemleri ve Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişki*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Settergren, C.D. and Cole, D.M. (1970). Recreation Effects on Soil and Vegetation in the Missouri Ozarks. *Journal of Forestry*, 68(4), 231-233.
- Sevinç, D. (2016). *Farklı Spor Branşlarındaki Sporcuların Fizyolojik ve Fiziksel Parametrelerinin Çoklu Zekâ ile İlişkilendirilmesi*. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Sezen, E. (1998). *Öss Sosyal Bölüm Matematik Alt-testinin Sayısal Muhakeme Yeteneğini Ne Derecede Ölçtüğü Üzerine Bir Araştırma*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Sezgin, S. (1987). *Türk Toplumunun Rekreasyon Alışkanlıkları: İstanbul Örneği*. Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Smith, H.W. (2000). *Hayatı ve Zamanı Yönetmenin 10 Doğal Yasası*. (Çev. Adalet Çelbiş). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Smith, J. (1998). *Daha İyi Nasıl: Zaman Yönetimi*. (Çev. A. Çimen). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Spearman, C. (1927). *The Abilities of Man: Their Nature and Measurement*. Macmillan and Co., Limited St. Martin's Street, London.
- Stebbins, R.A. (2016). *Serbest Zaman Fikri Temel İlkeler*. (Çev. Mehmet Demirel). Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Sternberg, R.J. (2005). The Theory of Successful Intelligence. *Interamerican Journal of Psychology*, 39(2), 189-202.

- Suiçmez, H. (2000). *Türkiye ve İngiltere'deki Sportif Rekreasyon Yöneticilerinin Karakteristik Özellikleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.
- Talay, İ., Kaya, F. ve Belkayalı, N. (2010). Sosyo-Ekonomik Yapının Rekreasyonel Eğilim ve Talepler Üzerine Etkisi: Bartın Kenti Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(2), 147-156.
- Tekin, A. (2016). Serbest Zaman Bağlamında Oyun Teorileri., S. Karaküçük (Editör). *Rekreasyon Bilimi* Ankara: Gazi Kitabevi, s. 43-66.
- Temur Ö.D. (2013). Çoklu Zeka Kuramı., S.B. Filiz (Editör). *Öğrenme, Öğretme, Kuram ve Yaklaşımları*. (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi, s. 171-204.
- Tomporowski, P.D., Davis, C.L., Miller, P.H. and Naglieri, J.A. (2008). Exercise and Children's Intelligence, Cognition and Academic Achievement. *Educ Psychol Rev*, 20, 111-131.
- Torkildsen G. (2005). *Leisure and Recreation Management*. (5. Edition), London and New York: Routledge.
- Torkildsen, G. (1992). *Leisure and Recreation Management*. (3. Edition), London: E&F Spon.
- Tutar, H. (Editör). (2011). *Zaman Yönetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ünlüönen, K. ve Tayfun, A. (2011). *Ekonomiye Giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Vural, B. (Editör). (2005). *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

EK-1. Anket Formu

Değerli katılımcı,

Bu anket formu, bireylerin sahip oldukları farklı zekâ alanlarının rekreasyon tercihlerine olan etkilerini belirlemek amacıyla yürütülen bilimsel bir çalışmaya veri toplamak için oluşturulmuştur. Vereceğiniz yanıtlar tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup bu çalışma özelinde gizli kalacaktır. Göstermiş olduğunuz ilgiye şimdiden teşekkür ederiz.

Hasan Tahsin KAVLAK

Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

A. Lütfen size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

1.Cinsiyetiniz?	Kadın	Erkek
-----------------	-------	-------

2.Yaşınız?	18-24	25-34	35-44	45-54	55 ve üzeri
------------	-------	-------	-------	-------	-------------

3. Çalıştığınız sektör?	Kamu sektörü	Özel sektör
-------------------------	--------------	-------------

4.Mesleğinizde ağırlıklı olarak hangi gücünüzü kullanırsınız?	Beden gücü	Zihin gücü
---	------------	------------

5.Eğitim durumunuz?	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans	Lisans üstü
---------------------	---------	----------	------	-----------	--------	-------------

7.Geliriniz?	Düşük gelir	Orta gelir	Yüksek gelir
--------------	-------------	------------	--------------

8. Aşağıda yer alan etkinlik gruplarından en çok tercih ettiğiniz boş zaman etkinlik grubunu yanındaki kutucuğa (X) işareti ile işaretleyiniz. İşaretlediğiniz etkinlik grubu içerisinde de en çok gerçekleştirdiğiniz etkinliği lütfen yanındaki alanda belirtiniz. Lütfen bu bölümde **SADECE BİR SEÇENEK İŞARETLEYİNİZ.**

• Sosyo-kültürel etkinlikler		Belirtiniz.....
• Sanatsal etkinlikler		Belirtiniz.....
• Sportif etkinlikler		Belirtiniz.....
• Bireysel etkinlikler		Belirtiniz.....

EK-1. (devam) Anket Formu

ÇOKLU ZEKÂ ENVANTERİ

Aşağıda ifade edilen tercihlerin size uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi beşli dereceleme ölçeğine göre belirtiniz.

Dereceleme ölçeği: 1= hiç uygun değil

2=çok az uygun

3=kısmen uygun

4=oldukça uygun

5=tamamen uygun

1. Bölüm						
A	Kitaplar benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
B	Zihnimde kolayca hesap yapabilirim.	1	2	3	4	5
C	Gözlerimi kapadığımda sıklıkla açık ve net imgeler görürüm.	1	2	3	4	5
D	Sesim güzeldir.	1	2	3	4	5
E	Düzenli olarak yaptığım en az bir spor/fiziksel aktivite vardır.	1	2	3	4	5
F	Çevremdeki insanların danışmak için başvurduğu biriyimdir.	1	2	3	4	5
G	Hayat hakkındaki önemli sorular üzerine kafa yorarım.	1	2	3	4	5
H	Doğa ile baş başa olmayı severim.	1	2	3	4	5
2. Bölüm						
A	Kelimeleri, okumadan, yazmadan veya söylemeden önce beynimde işitirim.	1	2	3	4	5
B	Matematik ve/veya Fen dersleri okulda en çok sevdiğim dersler arasında olmuştur.	1	2	3	4	5
C	Renklere karşı duyarlıyım.	1	2	3	4	5
D	Bir şarkının notasının yanlış çalındığını fark edebilirim.	1	2	3	4	5
E	Bir yerde uzun süre hiç kıılmadan oturmaktan sıkılırım.	1	2	3	4	5
F	Yürüyüş yapma, koşma, yüzme yerine futbol, basketbol ve voleybol gibi sporları tercih ederim.	1	2	3	4	5
G	Kendimi daha iyi tanımak için kişisel gelişim ile ilgili kitaplar okurum.	1	2	3	4	5
H	Bazı insanların çevre ve doğal hayat hakkındaki duyarsızlıkları beni üzmektedir.	1	2	3	4	5
3. Bölüm						
A	Televizyon izlemek veya film seyretmekten çok radyo veya bir ses kasetini dinlediğimde daha iyi öğrenirim.	1	2	3	4	5
B	Mantıksal düşünmeyi ve beyin jimnastiği gerektiren oyunları severim.	1	2	3	4	5
C	Fotoğraf çekmeyi severim.	1	2	3	4	5
D	Müzik dinlemeyi severim.	1	2	3	4	5
E	Ağaç işleri, dikiş, maket yapma gibi el becerisi gerektiren işleri severim.	1	2	3	4	5
F	Bir sorunum olduğunda tek başıma çözmeye çalışmak yerine yardımına başvurabileceğim birini ararım.	1	2	3	4	5
G	Başarısız olduğum durumlarda kendime karşı esnek davranabilirim.	1	2	3	4	5
H	Hayvanların etrafında dolaşmaktan, onlarla oynamaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
4. Bölüm						
A	Kelime işlem oyunlarını severim.	1	2	3	4	5
B	"Eğer... ise ne olur" türünden deneysel şeyler yapmayı severim.	1	2	3	4	5
C	Yap boz gibi görsel bulmaca oyunlarını severim.	1	2	3	4	5
D	Çok iyi çaldığım bir müzik aleti vardır.	1	2	3	4	5
E	En iyi fikirlerin içime doğduğu anlar yürüyüş, koşu gibi fiziksel etkinlikte bulunduğum zamanlardır.	1	2	3	4	5

EK-1. (devam) Anket Formu

F	En az üç yakın arkadaşım vardır.	1	2	3	4	5
G	Kendime sakladığım bazı hobilerim vardır.	1	2	3	4	5
H	Kuş beslemek, akvaryum sahibi olmak gibi doğa ile ilgili en az bir hobim vardır.	1	2	3	4	5
5. Bölüm						
A	Dil sürçmeleri, tekerlemeler veya kafiyeli sözcüklerle eğlenmeyi ve eğlendirmeyi severim.	1	2	3	4	5
B	Zihnim sürekli eşya (şeyler) ile ilgili kalıp, kural ve mantıksal silsileleri araştırmakla meşguldür.	1	2	3	4	5
C	Rüyalarım gerçek gibidir.	1	2	3	4	5
D	Müzik olmasaydı hayatım daha kısır olurdu.	1	2	3	4	5
E	Boş zamanlarımı genellikle dışarıda geçirmek isterim.	1	2	3	4	5
F	Kendi başıma eğlenmekten çok bir grup arkadaşla eğlenmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
G	Hayatla ilgili zihnimi sürekli meşgul eden bazı konular vardır.	1	2	3	4	5
H	Zihnim mevsimler, iklimler gibi doğal olayların oluşumuyla ilgili sorularla meşguldür.	1	2	3	4	5
6. Bölüm						
A	Konuşmalarım (veya yazmalarım)da insanlar bazen kullandığım kelimelerin ne anlama geldiğini sorarlar.	1	2	3	4	5
B	Bilimsel alandaki gelişmeler ilgimi çeker.	1	2	3	4	5
C	Bilmediğim yerlerde yön tayin etmede ve gideceğim yeri bulmada rahatımdır.	1	2	3	4	5
D	Sokakta yürürken bazen kendimi bir melodiyi mırıldanırken bulurum.	1	2	3	4	5
E	Konuşurken sıklıkla beden dili kullanırım.	1	2	3	4	5
F	Bildiğim şeyleri başkalarına öğretmeyi severim.	1	2	3	4	5
G	Zayıf ve kuvvetli yanlarım hakkında gerçekçi bir bakış açısına sahip olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
H	Ağaç, kuş ve benzeri bitki ve hayvan türlerini kolaylıkla ayırt ederim.	1	2	3	4	5
7. Bölüm						
A	Benim için Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri Matematik ve Fen Bilgisi derslerinden hep daha kolay olmuştur.	1	2	3	4	5
B	Her şeyin mutlaka mantıklı bir açıklamasının olduğuna inanırım.	1	2	3	4	5
C	Resim yapmayı ve çizim yapmayı severim.	1	2	3	4	5
D	Davul ve tef gibi vurmali çalgılara kolayca tempo tutabilirim.	1	2	3	4	5
E	Bir şeyi kendim tecrübe ederek (örn. dokunarak) daha iyi öğrenirim.	1	2	3	4	5
F	Kendimi bir lider olarak görürüm. / insanlar bir lider olduğumu söylerler.	1	2	3	4	5
G	Hafta sonunda lüks bir eğlence yerinde olmaktansa bir yayla evinde kendi başıma geçirmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
H	Canlılar alemiyle ilgili kitap okumayı/belgesel seyretmeyi çok severim.	1	2	3	4	5
8. Bölüm						
A	Arabada giderken yollardaki yazılar, şekil ve manzaradan daha çok dikkatimi çeker.	1	2	3	4	5
B	Soyut ve kavramsal şeyler üzerine düşünmeyi severim.	1	2	3	4	5
C	Geometri gibi şekillerle ilgili konuları, Cebir türü işlemsel konulardan daha kolay bulurum.	1	2	3	4	5
D	Birçok şarkının ve müzik parçasının ezgisini bilirim.	1	2	3	4	5
E	Heyecan verici fiziksel aktiviteleri severim.	1	2	3	4	5
F	Kalabalık ortamlarda rahat davranırım.	1	2	3	4	5
G	Kendimi güçlü bir iradeye sahip ve özgür düşünen biri olarak görürüm.	1	2	3	4	5
H	Tatil için doğa ile baş başa kalacağım yerleri tercih ederim.	1	2	3	4	5

EK-1. (devam) Anket Formu

9. Bölüm						
A	Arkadaş toplantılarında sık sık yeni duyduğum veya okuduğum şeylere atıfta bulunurum.	1	2	3	4	5
B	Okulda, işte, evde insanların konuşmalarındaki veya yaptıklarındaki mantık hataları çok dikkatimi çeker.	1	2	3	4	5
C	Kuşbakışı olarak yukarıdan gördüğüm nesnelerin gerçek görüntülerini rahatlıkla zihnimde canlandırabilirim.	1	2	3	4	5
D	Bir melodiyi doğru olarak mırıldanabilmem için onu bir iki kez duymam yeterlidir.	1	2	3	4	5
E	Vücut koordinasyonumun (elimi, kolumu kumanda etme vb.) iyi olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
F	İşimle veya ilgi alanlarımla ilgili toplantılara/sosyal etkinliklere katılmayı severim.	1	2	3	4	5
G	Hayatımdaki önemli olayları ve iç dünyamla ilgili şeyleri günlüğüme/dosyama kaydedirim.	1	2	3	4	5
H	Hayvanat bahçeleri veya botanik bahçeleri gibi bir yönüyle doğal hayatı barındıran yerleri ziyaret etmeyi severim.	1	2	3	4	5
10. Bölüm						
A	Halihazırda gurur duyduğum, çevremdeki insanlar arasında fark edilmemi sağlayan yazılı bir eserim vardır.	1	2	3	4	5
B	Herhangi bir şeyin ölçülmesi, kategorize edilmesi, analizlerinin yapılması veya bir şekilde rakamlara dökülerek açıklanması onları daha kolay anlamamı sağlar.	1	2	3	4	5
C	İçinde bolca şekil ve resimlerin olduğu okuma materyallerini tercih ederim.	1	2	3	4	5
D	İş yaparken, ders çalışırken veya yeni bir şeyi öğrenirken sık sık kendi kendime tempo tutar veya bir melodi mırıldanırım.	1	2	3	4	5
E	Yeni bir beceriyi izlemek veya okumak yerine yaparak/yaşayarak daha iyi öğrenirim.	1	2	3	4	5
F	Akşamları evde kendi başıma geçirmektense canlı, neşeli, eğlenceli arkadaş toplantılarına katılmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
G	Kendi işim var./Kendi işimi kurma konusunu bir şekilde düşünüyorum.	1	2	3	4	5
H	Bahçe işleriyle ve toprakla uğraşmayı severim.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KAVLAK Hasan Tahsin
 Uyruğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 17.07.1994 / Yenimahalle
 Medeni hali : Bekâr
 e-mail : htkavlak@gmail.com
 : hasan-kavlak@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı	Devam ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı	2016
Lise	Çeşme Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Ön Büro (Resepsiyon) Alanı	2008

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2018- Halen	Asrın Park Hotel	Resepsiyon
2014	Grand Yazıcı Marmaris Palace	Resepsiyon
2010	Çeşme Kerasus Resort Hotel	Resepsiyon

Yabancı Dil

İngilizce

Yayımlar

Kavlak, H. T. (2018-20-21 Nisan). *İşletmelerde Sponsorluk Uygulamaları: Havayolu İşletmeleri Üzerine Bir İnceleme* / VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu (İskenderun Teknik Üniversitesi - Hatay /).

Kavlak, H. T. (2018-07-09 Mayıs -). *Çoklu Zekâ Kuramı'na Göre Bireylerin Sahip Oldukları Zekâ Alanlarının Rekreasyon Tercihlerine Etkisi* / V. Uluslararası Spor Bilimleri, Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi (Celal Bayar Üniversitesi – Manisa).

İlgi Alanları

Rekreasyon, Turizm, Pazarlama, Eğitim

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

Gazili olmak ayrıcalıktır

